



Határozatok Tára

ELEANOR SHARPSTON FŐTANÁCSNOK INDÍTVÁNYA

Az ismertetés napja: 2013. január 24.¹

C-457/11., C-458/11., C-459/11. és C-460/11. sz. egyesített ügyek

Verwertungsgesellschaft Wort (VG Wort)

kontra

KYOCERA Document Solutions Deutschland GmbH és társai,

Canon Deutschland GmbH,

Fujitsu Technology Solutions GmbH

és

Hewlett-Packard GmbH

kontra

Verwertungsgesellschaft Wort (VG Wort)

(a Bundesgerichtshof [Németország] által benyújtott előzetes döntéshozatal iránti kérelmek)

„Szerzői és szomszédos jogok az információs társadalomban — A 2001/29/EK irányelv időbeli hatálya — Többszörözési jog — Kivételek és korlátozások — Méltányos díjazás — A »papíron vagy hasonló hordozón történő, valamely fotómechanikai vagy ehhez hasonló hatású eljárással végzett többszörözés« fogalma — Nyomtatók vagy személyi számítógépek segítségével készített másolatok — Digitális forrásból származó másolatok — Eszközök láncolata segítségével készített másolatok — A jogsértő cselekmények megakadályozását, illetve korlátozását szolgáló, rendelkezésre álló műszaki intézkedések alkalmazása elmulasztásának következményei — A másolatkészítés hallgatolagos vagy kifejezett engedélyezésének következményei”

1. A 2001/29 irányelv² kötelezi a tagállamokat arra, hogy előírásaikkal biztosítsák a szerzők számára műveik tekintetében a közvetett vagy közvetlen, ideiglenes vagy tartós, bármely eszközzel vagy formában, egészben vagy részben történő többszörözés engedélyezésének, illetve megtiltásának kizárólagos jogát. A tagállamok azonban megállapíthatnak kivételeket, illetve korlátozásokat is e jog alól, különösen a „papíron vagy hasonló hordozón történő, valamely fotómechanikai vagy ehhez hasonló hatású eljárással végzett többszörözés” és a „bármely hordozóra természetes személy által magáncélra történő, kereskedelmi célt közvetlenül vagy közvetve sem szolgáló többszörözés” tekintetében, feltéve hogy a jogosultak méltányos díjazásban részesülnek.

2. Németországban a méltányos díjazást úgy biztosítják, hogy díjat vetnek ki a másolatok készítésére alkalmas készülékeket gyártó, importáló, illetve értékesítő személyekre. A jelen ügyekben az alapeljárásokban a Bundesgerichtshofnak (szövetségi bíróság) azt kell eldöntenie, hogy a díjat a másolatok készítésére alkalmas nyomtatókra, illetve személyi számítógépekre csak olyankor kell-e kivetni, amikor azok más olyan készülékkel vagy készülékekkel – például szkennerekkel – vannak összekötve, amelyek szintén ugyanezen díj hatálya alá tartozhatnak. Emiatt az említett bíróság két

1 — Eredeti nyelv: angol.

2 — Az információs társadalomban a szerzői és szomszédos jogok egyes vonatkozásainak összehangolásáról szóló, 2001. május 22-i 2001/29/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv (HL 2001. L 167., 10. o.; magyar nyelvű különkiadás 17. fejezet, 1. kötet, 230. o.; a továbbiakban: irányelv).

kérdést terjesztett elő az irányelv értelmezése iránt, amelyek arra szolgálnak, hogy tisztázzák e kételyt. A kérdést előterjesztő bíróság ezenfelül azt is tudni szeretné, hogy a másolást³ megakadályozó vagy korlátozó műszaki intézkedések alkalmazásának lehetősége hogyan érinti a méltányos díjazáshoz való jogosultságot. Végül az említett bíróság feltesz egy, az irányelv időbeli hatályára vonatkozó kérdést is.

3. E kérdések, jóllehet első látásra egyértelműeknek tűnhetnek, valójában összetett problémákat vetnek fel az irányelv és a német jogszabályok, illetve az ezek rendelkezései közötti kölcsönös viszonyt illetően.

Az EU-jog

Az irányelv

4. Az irányelvnek „A többszörözési jog” című 2. cikke szerint:

„A tagállamok biztosítják a közvetett vagy közvetlen, ideiglenes vagy tartós, bármely eszközzel vagy formában, egészben vagy részben történő többszörözés engedélyezésének, illetve megtiltásának kizárólagos jogát:

a) a szerzők számára műveik tekintetében;

[...]”

5. Az 5. cikk (2) bekezdése többek között így rendelkezik:

„A tagállamok a 2. cikkben szabályozott többszörözési jog alól kivételeket, illetve korlátozásokat állapíthatnak meg a következő esetekben:

a) papíron vagy hasonló hordozón történő, valamely fotómechanikai vagy ehhez hasonló hatású eljárással végzett többszörözés tekintetében – a kották kivételével –, feltéve hogy a jogosultak méltányos díjazásban részesülnek;

b) bármely hordozóra természetes személy által magáncélra, kereskedelmi célt közvetlenül vagy közvetve sem szolgáló többszörözés tekintetében, feltéve hogy a jogosultak méltányos díjazásban részesülnek, amelynek meghatározásánál figyelembe kell venni, hogy az érintett művel vagy más védelem alatt álló teljesítménnyel kapcsolatban alkalmaztak-e a 6. cikkben meghatározott műszaki intézkedést;

c) a nyilvánosan hozzáférhető könyvtárak, oktatási intézmények vagy múzeumok, valamint az archívumok által végzett egyes többszörözési cselekmények tekintetében, amelyek közvetlenül vagy közvetve sem irányulnak kereskedelmi vagy gazdasági célra;

[...]”

3 — A jelen indítványban a „másolás” és a „többszörözés” fogalmakat úgy használom, mint lényegében egymással felcserélhető fogalmakat.

6. Az 5. cikk (3) bekezdése többek között kimondja, hogy:

„A tagállamok a 2. és a 3. cikkben szabályozott jogok vonatkozásában az alábbi esetekben kivételeket, illetve korlátozásokat állapíthatnak meg:

a) kizárólag oktatási szemléltetés vagy tudományos kutatás céljából végzett felhasználás, amennyiben lehetséges, a forrás feltüntetésével – beleértve a szerző nevét is –, és az elérni kívánt nem kereskedelmi cél által indokolt terjedelemben;

[...]

n) az adásvételi vagy felhasználási feltételek alá nem eső, a (2) bekezdés c) pontjában említett intézmények gyűjteményeiben nem szereplő műveknek, illetve más védelem alatt álló teljesítményeknek a nyilvánosság egyes tagjai számára közvetítéssel, illetve hozzáférhetővé tétellel, kutatás vagy egyéni tanulás céljából történő felhasználása, az említett intézmények helyiségeiben e célra kijelölt terminálokon;

[...]”

7. Az 5. cikk (2) és (3) bekezdésében felsorolt egyéb esetek⁴ mind olyan használatokra vonatkoznak, amelyek nem kereskedelmi célúak, vagyis tág értelemben véve közérdekűek. Az a rendelkezés, miszerint a jogosultaknak méltányos díjazásban *kell* részesülniük, csak az 5. cikk (2) bekezdésének a), b) és e pontjában foglalt esetekre⁵ vonatkozik, az irányelv (36) preambulumbekkezdése azonban egyértelműen arra utal, hogy a tagállamoknak *képesnek kell lenniük* arra, hogy e díjazásról az általuk szabadon megállapított bármely, illetve valamennyi, a többszörözési jog alóli egyéb kivétel és korlátozás tekintetében gondoskodjanak.⁶

8. Az 5. cikk (5) bekezdése pontosítja:

„Az (1), a (2), a (3) és a (4) bekezdésben foglalt kivételek és korlátozások kizárólag olyan különös esetekben alkalmazhatók, amelyek nem sérelmesek a mű vagy más, védelem alatt álló teljesítmény rendes felhasználására, és indokolatlanul nem károsítják a jogosult jogos érdekeit.”

4 — Az 5. cikk (2) bekezdése csak a 2. cikk szerinti többszörözési jog alóli kivételekre és korlátozásokra vonatkozik. Az 5. cikk (3) bekezdése azon 3. cikk szerinti közvetítési vagy hozzáférhetővé tételi jog alóli kivételekre és korlátozásokra is vonatkozik, amely a jelen alapeljárásnak nem kifejezetten tárgya. Az 5. cikk (2) bekezdésének a) pontja kivételével valamennyi, az 5. cikk (2), illetve (3) bekezdése szerint megengedhető korlátozást, illetve kivételt (amelyekből összesen 20 van) azon célnak megfelelően határoztak meg, amelyre tekintettel a többszörözést végzik; számos esetben a tevékenységet végző személyének azonossága a kritérium (például természetes személyek, közkönyvtárak, oktatási intézmények vagy múzeumok, műsorsugárzó szervezetek, illetve a sajtó); az 5. cikk (2) bekezdésének a) pontján kívül csak két esetben van utalás műszaki kritériumra (az 5. cikk (2) bekezdésének d) pontjában említett ideiglenes rögzítések és az 5. cikk (3) bekezdésének n) pontjában említett kijelölt terminálokon történő közvetítés).

5 — Az 5. cikk (2) bekezdésének e) pontja a sugárzott műsorok nem kereskedelmi célú szociális intézmények (például kórházak vagy börtönök) általi többszörözésére vonatkozik.

6 — Az 5. cikk (1) bekezdése, amely a jelen ügynek nem képezi tárgyát, *előírja* a többszörözési jog alóli mentesítést a valamely műszaki eljárás elválaszthatatlan és lényeges részét képező egyes olyan ideiglenes többszörözési cselekmények tekintetében, amelyeknek nincs önálló gazdasági jelentősége. Ezekben az esetekben azonban nem rendelkezik díjazásról.

9. Megjegyzendő, hogy az irányelv 5. cikkének (5) bekezdésében foglalt rendelkezés, amelyet gyakran csak „háromlépcsős tesztnek” neveznek, szinte egy az egyben átveszi az (1967-ben felülvizsgált) Berni Egyezmény 9. cikke (2) bekezdésének szövegét⁷, az TRIPS-megállapodás (1994) 13. cikkét⁸ és a WIPO Szerzői Jogi Szerződése⁹ (1996) 10. cikkének (2) bekezdését. A TRIPS-szel összefüggésben e három lépcsőt a WTO Vitarendezési testülete értelmezte.¹⁰ Tömören összefoglalva, a testület álláspontja az volt, hogy a három feltétel együttes feltétel; az első feltétel (egyes különös esetek) megköveteli, hogy a korlátozás, illetve a kivétel világosan meghatározott legyen, hatályát és alkalmazási körét illetően pedig szűk legyen; a második feltétel (nem akadályozhatja a rendes felhasználást) azt jelenti, hogy a kivételek, illetve korlátozások nem tehetik lehetővé az olyan felhasználást, amely gazdasági konkurenciát teremt azon módokat illetően, amely módokon a jogosultak általában műveikből gazdasági hasznot húznak; a harmadik feltétel pedig (nem okozhat indokolatlan sérelmet a jogosultak jogos érdekeire nézve) kizárja azokat a kivételeket és korlátozásokat, amelyek a jogosultak oldalán indokolatlan jövedelemkiesést okoznak vagy okozhatnak.

10. Az irányelv 6. cikkének (3) bekezdése úgy határozza meg a „műszaki intézkedéseket”, mint „minden olyan technológiát, eszközt vagy alkatrészt, amely rendes működése során alapvetően arra szolgál, hogy a művek és más, jogi védelem alatt álló teljesítmények tekintetében megelőzze, illetve megakadályozza [helyesebben: megakadályozza vagy korlátozza] a jogszabályban meghatározott szerzői jog vagy szomszédos jogok [...] jogosultja által nem engedélyezett cselekményeket”. A műszaki intézkedés akkor minősül „hatásosnak”, ha a jogi védelem alatt álló mű vagy más teljesítmény felhasználását a jogosult valamely hozzáférés-ellenőrzési vagy védelmet nyújtó eljárással – így például kódolással, titkosítással, vagy a mű vagy más teljesítmény egyéb átalakításával –, vagy olyan másolatkészítést ellenőrző mechanizmus útján ellenőrzi, amely a védelem célját megvalósítja. Lényegét tekintve a 6. cikk egésze azt követeli meg a tagállamoktól, hogy biztosítsanak megfelelő jogi védelmet minden olyan eszközzel szemben, ami az olyan műszaki intézkedések megkerülésére szolgál, amelyeket a jogosultak önként vagy a tagállamok által hozott intézkedések végrehajtásaként alkalmazhatnak.

11. Az irányelv 10. cikkének címe „Időbeli hatály”. A 10. cikk (1) bekezdése szerint az irányelv rendelkezései alkalmazandók mindazon művek tekintetében, amelyek 2002. december 22-én a tagállamok szerzői jogi és szomszédos jogi jogszabályai alapján védelemben részesülnek. A 10. cikk (2) bekezdése kimondja: „Ez az irányelv nem érinti a 2002. december 22. előtt végzett cselekményeket és szerzett jogokat.”

12. A 13. cikk (1) bekezdése szerint a tagállamoknak hatályba kellett léptetniük azokat a törvényi, rendeleti és közigazgatási rendelkezéseket, amelyek szükségesek ahhoz, hogy ennek az irányelvnek legkésőbb 2002. december 22-ig megfeleljenek. Az irányelv, annak 14. cikke szerint, az *Európai Közösségek Hivatalos Lapjában* történő kihirdetésének napján, tehát 2001. június 22-én lépett hatályba.

7 — Az 1886-ban aláírt, 1896-ban Párizsban kiegészített, 1908-ban Berlinben felülvizsgált, 1914-ben Bernben kiegészített, 1928-ban Rómában, 1948-ban Brüsszelben, 1967-ben Stockholmban, majd 1971-ben Párizsban felülvizsgált, és 1979-ben (Berni Unió) módosított, az irodalmi és művészeti alkotások védelméről szóló berni egyezmény. A Berni Egyezménynek minden tagállam szerződő fele.

8 — A Kereskedelmi Világszervezetet (WTO) létrehozó, Marrakeshben 1994. április 15-én aláírt egyezmény 1C. mellékletében szereplő, a szellemi tulajdonjogok kereskedelmi vonatkozásairól szóló egyezmény, amely az Európai Közösség nevében a többoldalú tárgyalások uruguayi fordulóján (1986–1994) elért megállapodásoknak a Közösség nevében a hatáskörébe tartozó ügyek tekintetében történő megkötéséről szóló, 1994. december 22-i 94/800/EK tanácsi határozattal került jóváhagyásra (HL L 336., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 11. fejezet, 21. kötet, 80. o.).

9 — Az 1996-ban Genfben aláírt WIPO Szerzői Jogi Szerződés (HL 2000. L 89., 8. o.). Az EU és valamennyi tagállama tekintetében, amelyek annak egyaránt szerződő felei, 2010. március 14-én lépett hatályba (HL 2010. L 32., 1. o.).

10 — Amerikai Egyesült Államok – Az amerikai szerzői jogi törvény 110. szakaszának (5) bekezdése, WT/DS160/R, 2000. június 15., 6.97 és azt követő pontok.

A Padawan-ügyben hozott ítélet

13. A Bíróság számos ítéletben értelmezte már az irányelv rendelkezéseit, amelyek közül a jelen eljárás szempontjából talán azon Padawan-ügyben hozott ítéletnek¹¹ van a legnagyobb relevanciája, amelynek a gyakran csak „magáncélú másolatokra” vonatkozó kivételnek nevezett 5. cikk (2) bekezdésének b) pontja volt a tárgya.

14. Az említett ügy a Spanyolországban a digitális rögzítő eszközökre¹² kivetett díjra vonatkozott, a magáncélú másolásra vonatkozó nemzeti jogszabályban foglalt kivétel, és így az irányelv 5. cikke (2) bekezdésének b) pontja kontextusában. A Bíróság nem követte a Bizottság azon álláspontját, miszerint a méltányos díjazás finanszírozásának módját, amelyet az irányelv nem szabályoz, a tagállamok határozhatják meg (kizárólag a főként az alapvető jogok és általános jogelvek által meghatározott korlátok szerint), vagyis más szóval élve azt, hogy kötelezettségük egy meghatározott eredmény elérése, és nem annyira az annak meghatározott módon történő elérése.¹³ A Bíróság inkább arra az álláspontra helyezkedett, hogy a magáncélú másolás kivételének lehetőségével élő, azon személynek kell jóvátennie a hátrányt a méltányos díjazás finanszírozásával, aki a jogosultnak méltányos díjazáshoz való jogát illetően hátrányt okoz.¹⁴ Így a Bíróság azt állapította meg, hogy feltétlen kapcsolat van a díjnak a digitális többszörözésre alkalmas berendezésekre, készülékekre és adathordozókra történő alkalmazása, és azok magáncélú többszörözésre történő használata között.¹⁵ Ugyanakkor a gyakorlatban nehézségekbe ütközik a díjat a tényleges használathoz kötni, ezért úgy kell tekinteni, hogy a természetes személyek azok, akik teljes mértékben kiaknázzák a magáncélú felhasználók részére elérhetővé tett berendezések eme funkcióit, és így az a tény, hogy az eszközök másolásra alkalmasak, indokolttá teheti a magáncélú másolás után fizetendő díj alkalmazását.¹⁶ Mindazonáltal, e díjnak az olyan digitális többszörözésre alkalmas berendezésekre, készülékekre és adathordozókra való különbségtétel nélküli alkalmazása, amelyeket nem magánfelhasználók részére bocsátanak rendelkezésre, és amelyek nyilvánvalóan kizárólag magáncélú másolatok készítésétől eltérő használatra szolgálnak, nem egyeztethető össze az irányelvvél.¹⁷

A releváns német jogi rendelkezések

15. Az Urheberrechtsgesetz¹⁸ 53. §-a meghatároz néhány olyan esetet, amikor – a szerzői jog általános szabályai alóli kivételként – a védelem alatt álló tartalom többszörözése megengedhető.

16. 2003. szeptember 13. óta az UrhG 53. §-ának (1) bekezdése lehetővé teszi a természetes személyek számára egy példányban a bármely adathordozóra magáncélra történő másolatkészítést, amennyiben annak sem közvetlen, sem közvetett módon nincs kereskedelmi célja, és amennyiben az eredeti példány nem nyilvánvalóan jogellenes módon készült. E kivétel igen hasonló az irányelv 5. cikke (2) bekezdésének b) pontjában foglalt kivételhez. Ezen időpontot megelőzően azonban e kivétel nem

11 – A C-467/08. sz. ügyben hozott ítélet [EBHT 2010., I-10055. o.], különösen annak 38–50. pontja; lásd még a C-462/09. sz. Stichting de ThuisKopie ügyben hozott ítélet [EBHT 2011., I-5331. o.] 18–29. pontját.

12 – Írható CD-lemezek (CD-R), újraírható CD-lemezek (CD-RW), írható DVD-lemezek (DVD-R) és MP3-lejátszók. Bár ezen adathordozók használhatók szövegek vagy grafikus dokumentumok másolatainak tárolására is, azokat leggyakrabban audio-, illetve audiovizuális tartalmak (például zeneművek vagy filmalkotások) másolására használják.

13 – Lásd Trstenjak főtanácsnok indítványának 32. pontját. Ezt az álláspontot képviseli a jelen eljárásban a Bizottság, és ehhez hasonló nézetten van a Kyocera is (lásd alább a 92. pontot). A (fenti 11. lábjegyzetben hivatkozott) Stichting de ThuisKopie ügyben azonban a Bíróság a bizonyos eredmény elérése vonatkozó kötelezettséget hangsúlyozta (lásd az említett ügyben hozott ítélet 34. és 39. pontját).

14 – Az ítélet 40. és 45. pontja; lásd még a fenti 11. lábjegyzetben hivatkozott Stichting de ThuisKopie ügyben hozott ítélet 24. és 26. pontját.

15 – Az ítélet 52. pontja.

16 – Az ítélet 46., 55. és 56. pontja.

17 – Az ítélet 59. pontja.

18 – Gesetz über Urheberrecht und verwandte Schutzrechte (a szerzői és szomszédos jogokról szóló, 1965. szeptember 9-i német törvény 2008. január 1-jét megelőzően hatályos változata, a továbbiakban: UrhG). A német kormány állítása szerint az UrhG-t 2003. szeptember 13-i hatállyal teljes mértékben összhangba hozták az irányelvvél, a Gesetz zur Regelung des Urheberrechts in der Informationsgesellschaft (Law regulating copyright in the information society) útján. Már amennyiben az a Bundesgerichtshof által hivatkozott rendelkezések szempontjából releváns, úgy tűnik, hogy e törvény módosította az UrhG 53. §-ának (1)–(3) bekezdését.

korlátozódott a természetes személyekre. Ezenkívül az a személy, aki a saját maga részére jogosult másolatot készíteni, más személlyel is készíttethet másolatot a maga részére, amennyiben az ellentételezés nélkül történik – mely feltételre nem szerepel kifejezetten utalás az irányelvben –, illetve, 2003. szeptember 13. óta, amennyiben a másolatokat papírra vagy más hasonló adathordozó eszközre készítik, bármilyen fotomechanikai módszerrel vagy más hasonló hatású eljárással – mely feltétel az 5. cikk (2) bekezdésének a) pontját tükrözi.

17. Az 53. § (2) bekezdése bonyolultabb felépítésű. E rendelkezés lehetővé teszi bármely személy (nem csupán a természetes személyek) számára az egyetlen példányban történő másolatkészítést, saját használatra: i. tudományos célból, a szükséges mértékben; ii. a személy saját gyűjteményének kiegészítése céljából, a szükséges mértékben, amennyiben az érintett személy rendelkezik az eredeti példánnyal; iii. aktuális ügyekre vonatkozó információk esetében, amennyiben az eredeti műsorsugárzás eredménye; és iv. cikkek, közzétett művek vagy olyan művek kivonatai, amelyek legalább két éve nyomtatásba kerültek. E kivételek nem feleltethetők meg egyértelműen az irányelvben szereplő kivételek egyikének sem: azáltal, hogy nem csupán a természetes személyekre korlátozódnak, ezért túlmennek az 5. cikk (2) bekezdésének d) pontján; azáltal pedig, hogy a saját célra történő használatnak vannak alárendelve, nagyobb mértékben korlátoznak, mint a többi pontban foglalt kivétel.

18. Az UrhG 2003-as módosításáig az 53. § (2) bekezdésében foglalt kivételek nem voltak további feltételekhez kötve. E módosítással azonban a ii. alpontban foglalt kivételt a következő feltételek közül legalább az egyiknek a teljesüléséhez kötötték: a másolásnak papírra vagy más hasonló adathordozóra kell történnie, fotomechanikai eljárással vagy más hasonló hatású eljárással kell készülnie; kizárólag analóg lehet;¹⁹ és/vagy a gyűjteménynek közérdekűnek kell lennie, és kereskedelmi vagy gazdasági célt nem szolgálhat. A iii. és a iv. alpont szerinti kivételeket az említett első két feltétel közül legalább az egyiknek a teljesüléséhez kötötték.

19. Az UrhG 53. §-ának (3) bekezdése ismét a cikkekre vagy kivonatokra vonatkozik, a rövidebb művekkel együtt, és lehetővé teszi a saját célra történő másolatkészítést (ismét nem csupán a természetes személyekre korlátozva) oktatási vagy tanulmányi célból, alapvetően valamennyi oktatási intézményen belül. Tartalma részben megfelelni látszik az irányelv 5. cikke (2) bekezdése c) pontjának és (3) bekezdése a) pontjának.

20. Az UrhG 54a. §-ának (1) bekezdése szerint, amikor a mű olyan jellegű, hogy számítani lehet arra, hogy azt fénymásolással vagy más hasonló hatású eljárással – ismét egy olyan feltétel, amely az irányelv 5. cikke (2) bekezdésének a) pontját tükrözi – az 53. § (1)–(3) bekezdésében említett célokból többszörözni fogják, a szerző „angemessene Vergütungot”²⁰ követelhet „az ilyen másolatok készítésére szolgáló” eszközök gyártóitól, importőreitől és forgalmazóitól. Az 54g. § (1) bekezdése szerint a szerző a díj megfizetésére kötelezett személyektől követelheti, hogy szolgáltatassanak a részére információt. Az UrhG 54h. §-ának (1) bekezdése értelmében azonban kizárólag a feljogosított jogkezelő szervezetek jogosultak a díjat, illetve a kérdéses információszolgáltatást követelni.

19 — Lásd az alábbi 48. és az azt követő pontokat.

20 — Az „angemessene Vergütung” kifejezést használja az irányelv (10) preambulumbekzdésének német változata, ahol az angol „appropriate reward”-ot, a francia pedig „rémunération appropriée-t” (a magyar pedig „megfelelő díjazást”) ír. A (10) preambulumbekzdés úgy tűnik, hogy a szerzői jogok normál hasznosítására vonatkozik, és nem az 5. cikk (2) és (3) bekezdésében foglalt kivételekre. Az irányelvben szereplő angol „méltányos díjazás” (franciául „díjazás équitable”, magyarul „méltányos díjazás”) kifejezés megfelelője a németben a „gerechte Ausgleich” kifejezés. Hogy a helyzet még bonyolultabb legyen, (a fenti 7. lábjegyzetben hivatkozott) Berni Egyezmény 11a. cikke (2) bekezdésének és 13. cikke (1) bekezdésének német változata az „angemessene Vergütung” kifejezést használja az angol „equitable remuneration”, illetve a francia „rémunération équitable” megfelelőjeként; továbbá azt egyes más szellemi tulajdonjogi EU-s irányelvekben is e kifejezések megfelelőjeként használják.

21. Az UrhG 54d. §-a és annak II. melléklete szerint az 54a. §. (1) bekezdésében említett eszközökre vonatkozó díj 38.35 EUR-tól 613.56 EUR-ig terjedő összegű lehet, attól függően, hogy a készülék percenként hány darab másolat készítésére alkalmas, illetve attól függően, hogy színes másolatok készítésére is alkalmas-e; ugyanakkor megállapodás útján ettől eltérő díj is meghatározható.

A tényállás, az eljárás és az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések

22. A Verwertungsgesellschaft Wort (VG Wort) feljogosított közös jogkezelő szervezet. Kizárólagos hatáskörébe tartozik az irodalmi művek szerzőinek és kiadóinak képviselése Németországban. Ennélfogva jogosult az UrhG 54a. §-ának (1) bekezdése értelmében a szerzőknek járó díjazás megfizetésére kötelezett gyártóktól, importőröktől és forgalmazóktól e díjazást követelni. Az említett szervezet a saját nevében, valamint egy másik – különféle grafikai művek jogosultjait képviselő – jogkezelő szervezet nevében eljárva követelte e díjazást az alapeljárás ellenérdekű feleitől („szállítóktól”)²¹ a Németországban a 2001. év elejétől a 2007. év végéig forgalmazott személyi számítógépek, nyomtatók és/vagy plotterek²² után fizetendő díjak formájában. A követelt összegek a két jogkezelő szervezet közötti megállapodás nyomán meghatározott és a *Bundesanzeiger*ben (szövetségi közlönyben) közzétett díjmértékeken alapulnak.

23. A szállítók főként azt vitatják, hogy a nyomtatók és plotterek önmagukban nem alkalmasak semmiféle mű többszörözésére. Erre csak akkor alkalmasak, ha azokat olyan eszközzel kötik össze, amely képes a mű képi megjelenítéséhez szükséges fotomechanikai módszer vagy ehhez hasonló hatású más eljárás alkalmazására. Következésképpen szerinte a díjakat csak ezekre az eszközökre kellene kivetni, és nem a nyomtatókra és plotterekre. E nézet összhangban áll a Bundesgerichtshof azon korábbi ítélkezési gyakorlatával, amely szerint, amikor olyan eszközök, mint a szkennerek, számítógépek és nyomtatók, dokumentumok többszörözése érdekében egymással össze vannak kötve, csak azon eszköz után fizetendő a díj, amelyre a fotográfiai eljárás a leginkább jellemző, nevezetesen a szkennertől.

24. A nemzeti bíróság szerint az esedékes díjazás kiszámítását illetően további két kérdés merül fel. Akkor is jár-e díjazás az érintett eredeti művek tekintetében, amikor rendelkezésre állnak a másolás megelőzésére szolgáló műszaki intézkedések, ám azokat nem alkalmazzák, vagy amikor a másolást valamilyen módon engedélyezték? Ezenfelül, nem teljesen világos, hogy mely időponttól kezdve és mely esetek tekintetében kell a nemzeti jogot az irányelvnek megfelelően értelmezni?

25. A Bundesgerichtshof ennélfogva a következőket kérdezi²³:

- „1) Már az olyan esetek vonatkozásában is figyelembe kell-e venni az irányelvet a nemzeti jog értelmezése során, amelyek az irányelv 2001. június 22-i hatálybalépését követően, de 2002. december 22-től való alkalmazhatóságát megelőzően történtek?
- 2) Az irányelv 5. cikke (2) bekezdésének a) pontja értelmében vett, valamely fotomechanikai vagy ehhez hasonló hatású eljárással végzett többszörözésnek minősül-e a nyomtatógéppel [vagy személyi számítógéppel] végzett többszörözés?

21 — Név szerint a KYOCERA Document Solutions Deutschland GmbH, az Epson Deutschland GmbH és a Xerox GmbH (a C-457/11. sz. ügyben); a Canon Deutschland GmbH (a C-458/11. sz. ügyben) (a továbbiakban, így együtt: Kyocera); a Fujitsu Technology Solutions GmbH (a továbbiakban: Fujitsu) (a C-459/11. sz. ügyben); valamint a Hewlett Packard GmbH (a továbbiakban: Hewlett Packard) (a C-460/11. sz. ügyben)..

22 — A plotter speciális típusú nyomtató; lásd az alábbi 54. pontot.

23 — A C-457/11. és a C-458/11. sz. ügyben előterjesztett öt kérdés megegyezik, és a 2) és 3) kérdésben említett nyomtatókra vonatkozik; a C-459/11. sz. ügyben ugyanezeket a kérdéseket terjesztették elő, eltekintve attól, hogy a 2) és 3) kérdés a személyi számítógépekre, és nem a nyomtatókra vonatkozik; a C-460/11. sz. ügyben csak az első három kérdést terjesztették elő, és azok a nyomtatókra vonatkoznak.

- 3) A második kérdésre adandó igenlő válasz esetén: akkor is teljesülhetnek-e a többszörözési jog alóli, az irányelv 5. cikkének (2) és (3) bekezdésében foglalt kivételek, illetve korlátozások eseteiben járó méltányos díjazással²⁴ szemben az irányelv által támasztott követelmények az Európai Unió Alapjogi Chartájának 20. cikkéből fakadó egyenlő bánásmódhoz való alapvető jogra figyelemmel, ha nem a nyomtatógépek gyártói, importőrei és forgalmazói, hanem egy többszörözésre alkalmas készülékegyüttes valamely más készülékének vagy több más készülékének gyártói, importőrei és forgalmazói a megfelelő díjazás kifizetésének kötelezettjei?
- 4) Már az irányelv 6. cikkében meghatározott műszaki intézkedések alkalmazásának lehetősége is megszűnteti-e az irányelv 5. cikke (2) bekezdésének b) pontja értelmében vett méltányos díjazás feltételének alkalmazhatóságát?
- 5) Megszűnik-e a méltányos díjazás feltételének (az irányelv 5. cikke (2) bekezdésének a) és b) pontja) és lehetőségének (lásd az irányelv (36) preambulumbekendését) alkalmazhatósága, amennyiben a szerzői jogok jogosultja kifejezett vagy hallgatolagos formában hozzájárulását adta művei többszörözéséhez?”

26. Írásbeli észrevételt terjesztett elő a VG Wort, a szállítók, az Egyesült Királyság, Finnország, Hollandia, Írország, Lengyelország, Litvánia, Németország, Spanyolország, valamint a Bizottság. A 2012. október 12-i tárgyaláson a VG Wort, a Fujitsu, a Hewlett Packard, a Kyocera, Ausztria, a Cseh Köztársaság, az Egyesült Királyság, Hollandia, Németország és a Bizottság szóbeli észrevételeket terjesztett elő.

Értékelés

27. A Bundesgerichtshof az UrhG egyes rendelkezéseit szeretné az irányelv rendelkezéseinek megfelelően értelmezni, amennyiben ezen értelmezést az EU-jog megköveteli. Ezért előterjesztett egy kérdést az irányelv *ratione temporis* (időbeli) alkalmazhatóságával kapcsolatban, négy másik kérdést pedig az anyagi rendelkezések értelmezésével kapcsolatban. Nem vitatott, hogy az alapeljárás tárgyát képező jogviták ténybeli háttérét képező időszak legnagyobb része tekintetében az irányelv a releváns jogszabály, ezért elsőként az anyagi jogi kérdéseket vizsgálom. Mielőtt azonban erre rátérnék, hasznos lehet néhány általános kérdést megtárgyalni az irányelvvel és annak a német joghoz való viszonyát illetően.

Előzetes észrevételek

Az irányelv preambuluma és rendelkező része közötti kapcsolat

28. Az irányelv egyik jellegzetessége annak rendkívül részletes preambulumának hosszúsága, amely mintegy 40%-kal hosszabb, mint maga a rendelkező rész. A Bíróság elé terjesztett kérelmek alapján indult ügyekben bőséges számmal találhatunk utalásokat a preambulum egyes bekezdéseire, és a Bíróság is számos esetben támaszkodott ítéleteiben e preambulumbekendésekre.²⁵

24 — „angemessene Vergütung” – lásd a fenti 20. lábjegyzetet

25 — Lásd például a fenti 11. lábjegyzetben hivatkozott Padawan-ügyben és Stichting de Thuiskopie ügyben hozott ítéleteket.

29. E preambulumból egyértelműen kiderül, hogy a jogalkotó nem csak a belső piac²⁶ működéséhez szükséges lehető legnagyobb egységesség elérésére, hanem az új hasznosítási és felhasználási módokhoz, valamint technológiai vívmányokhoz való alkalmazkodás lehetővé tételére is törekedett.²⁷ Ennek következtében van némi indokolhatósága az irányelv értelmezése során a haladást, alkalmazkodást szolgáló és harmonizálásra törekvő megközelítésnek.

30. Másrésztől emlékeztetni kell arra, hogy a mérlegelés nagymértékben a tagállamokra lett hagyva, és számos aspektus nincs harmonizálva. Például, mekkora díjazás tekinthető méltányosnak, és miként lehet azt előírni? Továbbá, már önmagában a többszörözési jog alóli 20 opcionális kivétel és korlátozás – amelyek közül 17 további opciót tartalmaz a méltányos díjazást illetően – meglete is messze áll az egységesség vagy a harmonizációra való törekvéstől, gyakorlatilag egyenértékűnek tekinthető az e célokról való lemondással. Amikor a jogalkotás szándékosan nyitva hagyja a választási lehetőséget a tagállamok számára, nem tűnik helyénvalónak, hogy a Bíróság azok elöl elzárja az utat a nagyobb fokú harmonizáció nevében.

31. Ezenfelül, a jogbiztonság előfeltétele a belső piacon belül elérni kívánt bárminemű harmonizációnak²⁸, és az értelmezés során a haladást, alkalmazkodást szolgáló megközelítés nem mindig a legnagyobb mértékű jogbiztonságot segíti elő. Amikor a technológiai és az üzleti fejlődés összekapcsolódik egymással, a Bíróság csak odáig mehet, hogy biztosítja azt, hogy a jogszabályokat e fejlemények figyelembevételével értelmezik. Létezik egy pont, ahonnan már csak a jogalkotás tudja a fejlődést biztosítani.

32. Végül óvatosságra intenék az irányelv rendelkező részével szemben a preambulumra való túlzott támaszkodást illetően. Igaz ugyan, hogy valamely jogszabály értelmezésekor azon indokokat is figyelembe kell venni, amelyek azok elfogadásához vezettek.²⁹ Emlékeztetnék azonban a közösségi jogszabályok szövegezésének minőségére vonatkozó közös iránymutatásokról szóló intézményközi megállapodás³⁰ 10. pontjára, amely kimondja, hogy a „preambulumbekezdések célja a rendelkező rész fő rendelkezéseinek összefoglaló indokolása, azok megisméltése, illetve magyarázó körülírása nélkül. A preambulumbekendések nem tartalmazhatnak normatív rendelkezéseket vagy politikai intéseket.” Bár ezen iránymutatások jogilag nem kötelezők, vélelmezhető, hogy az azokat közös megállapodással elfogadó intézmények (a Parlament, a Tanács és a Bizottság) követik őket a jogszabályok megszüvegezésénél.³¹

Az irányelv és a német jogszabályok közötti kapcsolat

33. Az irányelv elsősorban és leginkább a szerzők azon alapvető jogát védi, amely műveik többszörözésének engedélyezésére, illetve megtiltására vonatkozik. Jóllehet, az irányelv nem vonatkozik a felhasználási szerződésekre, abból indul ki, hogy a szerzők műveik többszörözésének engedélyezése fejében díjazást köthetnek ki. A (10) preambulumbekendés kimondja, hogy műveik felhasználásáért „megfelelő díjazásban” kell részesülniük.³²

34. A tagállamok ugyanakkor a többszörözés engedélyezésére, illetve megtiltására vonatkozó jog alól a kimerítő jelleggel felsoroltak közül – akár az összes, akár csupán egyesek vonatkozásában – kivételeket és korlátozásokat állapíthatnak meg. Ezen esetek közül három esetben biztosítaniuk kell (a többi esetben pedig biztosíthatják), hogy a szerzők a jogaikba való ezen beavatkozás fejében méltányos

26 — Lásd a fenti Padawan-ügyben hozott ítélet 35. és 36. pontját.

27 — Lásd például az (5), (39), (44) és (47) preambulumbekendést.

28 — Lásd például a (4) és (21) preambulumbekendést.

29 — Lásd például a Bíróság C-298/00. P. sz., Olaszország kontra Bizottság ügyben hozott ítéletének (EBHT 2004., I-4087. o.) 97. pontját.

30 — 1998. december 22. (HL 1999. C 73., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 1. fejezet, 3. kötet, 39. o.).

31 — Lásd még például a C-154/04. és C-155/04. sz., Alliance for Natural Health és társai egyesített ügyekben hozott ítélet (EBHT 2005., I 6451. o.) 92. pontját és a C-344/04. sz., IATA és ELFAA ügyben hozott ítélet (EBHT 2006., I-403. o.) 76. pontját.

32 — Lásd a fenti 20. lábjegyzetet.

díjazásban részesüljenek.³³ E három eset közül a jelen előzetes döntéshozatali kérelmek elsősorban az irányelv 5. cikke (2) bekezdésének a) pontjára vonatkoznak, amely a „papíron vagy hasonló hordozón történő, valamely fotómechanikai vagy ehhez hasonló hatású eljárással” végzett többszörözés tekintetében, valamint az 5. cikk (2) bekezdésének b) pontjára vonatkoznak, amely a „bármely hordozóra természetes személy által magáncélra, kereskedelmi célt közvetlenül vagy közvetve sem szolgáló” többszörözés tekintetében teszi lehetővé kivételek vagy korlátozások megállapítását. A Bundesgerichtshof harmadik kérdése azonban egyértelműen az 5. cikk (2) és (3) bekezdésének egészére utal, amely bekezdések 20 különböző, gyakran egymással átfedésben lévő olyan esetet sorolnak fel, amikor a többszörözési jog alól kivétel vagy korlátozás tehető³⁴, és az ötödik kérdésben szereplő alapvető problémakör (a jogosultak általi engedélyezés) valamennyi felsorolt esetre nézve releváns lehet.

35. Emlékeztetni kell arra, hogy az 5. cikk (2) és (3) bekezdésének rendelkezései mind opcionálisak, és a választás minden esetben abban áll, hogy (a tagállamok) kivételt avagy korlátozást állapítanak-e meg a többszörözési jog alól. A kivételek, illetve korlátozások opcionális jellege bizonyos cselekvési szabadságot ad a tagállamoknak e téren, amelyet az irányelv preambuluma – különösen annak (34), (36)–(40), (51) és (52) preambulumbekzdése – is tükröz.

36. A fentiekből az alábbi következtetéseket szűrtem le.

37. Először is, a többszörözési jog alóli olyan kivétel vagy korlátozás, amely továbbmegy az 5. cikk (2) vagy (3) bekezdésének valamely rendelkezése által megengedettnél, összeegyeztethetetlen lesz az irányelvvel. Ugyanakkor, tekintettel a rendelkezések opcionális jellegére, és azon lehetőségre, hogy kivétel helyett inkább korlátozást vezessenek be, az olyan jogszabály, amely nem megy ennyire messzire, összeegyeztethető lesz az irányelvvel. Például a tagállam az 5. cikk (2) bekezdésének b) pontja alapján nem rendelkezhet kivételről valamennyi, természetes személy által, bármely adathordozón végzett többszörözés tekintetében, annak céljára való utalás nélkül, hiszen ez kiterjesztené a kivétel hatályát az e (vagy bármelyik másik) rendelkezés által megengedett hatályhoz képest. Ezzel szemben, szintén az 5. cikk (2) bekezdésének b) pontja alapján, a tagállam csak akkor állapíthat meg kivételt a természetes személyek által végzett többszörözést illetően, ha az papíron történik, és kizárólag magántanulmányok céljára szolgál, hiszen e kivétel hatálya a megengedettnél szűkebb lenne, azonban abba teljes mértékben beleférne.

38. Másodsor, a különféle esetek egymást átfedő jellegét figyelembe kell venni a nemzeti jogszabálynak vagy annak a nemzeti jog szerinti értelmezésének irányelvvel való összeegyeztethetősége értékelésekor. Az irányelv nem követeli meg, hogy a nemzeti jog által megállapított kivételek vagy korlátozások úgy legyenek megszövegezve, hogy minden egyes esetben az 5. cikk (2) és (3) bekezdésében meghatározott 20 eset valamelyikének feleljenek meg. A nemzeti jog által megállapított, többszörözési jog alóli kivétel vagy korlátozás tehát összeegyeztethető lehet az irányelvvel akkor is, ha az 5. cikk (2) vagy (3) bekezdésében szereplő két vagy akár több elemet foglal magában. Ugyanakkor, mivel nem mehet tovább az e rendelkezésekben megengedettnél, gondoskodni kell arról, hogy az ilyen „hibrid” jellegű kivétel ne úgy vegyítse a feltételeket, hogy az az irányelv által megengedett területeken kívüli területre essen.

33 — Ebben a tekintetben hivatkozni lehetne az Európai Unió Alapjogi Chartájának 17. cikkére is, amely többek között a jogszerűen szerzett tulajdonhoz – ideértve a szellemi tulajdont is – füződő használati és rendelkezési jogot védi, és kimondja, hogy attól senkit sem lehet megfosztani, „kivéve ha ez közérdekből, a törvényben meghatározott esetekben és feltételekkel, valamint az ezáltal elszenvedett veszteségekért kellő időben fizetett méltányos összegű kártalanítás mellett történik”; lásd még az Európai Emberi Jogi Egyezményhez csatolt 1. sz. Jegyzőkönyv 1. cikkét.

34 — A (32) preambulumbekzdés kimondja, hogy a felsorolás kimerítő jellegű, és „kellően figyelembe veszi a tagállamok eltérő jogi hagyományait”; más szóval tulajdonképpen a különböző nemzeti jogokban korábban már létező kivételek és korlátozások gyűjteményének tűnik, amely jellemvonás magyarázatként szolgálhat az átfedésben lévő területekre (a Bizottság eredeti irányelvjavaslata csak nyolc lehetséges kivételt, illetve korlátozást tartalmazott; a lista a jogalkotási folyamat során lett egyre hosszabb és részletesebb).

39. E tekintetben megjegyzem, hogy az 5. cikk (2) bekezdésének a) és b) pontjában foglalt meghatározások, amelyek egymástól meglehetősen eltérő – sőt, olykor ellentmondásos – szempontokon alapulnak, valójában jelentős átfedéseket tartalmaznak a többszörözési cselekmények feltételeit illetően, amelyekre vonatkoznak. Míg az 5. cikk (2) bekezdésének a) pontjában foglalt meghatározás csak a többszörözés módját és a használt eszközt illetően van körülírva, addig az 5. cikk (2) bekezdésének b) pontjában foglalt meghatározás kizárólag a többszörözést végző személy meghatározására és a többszörözés céljára utal.

40. Ennek következtében, a természetes személy által papíron vagy hasonló hordozón történő, valamely fotómechanikai vagy ehhez hasonló hatású eljárással végzett, magáncélra, kereskedelmi célt közvetlenül vagy közvetve sem szolgáló többszörözésekre vonatkozó – és így a szerzői jogi tartalmak magáncélú többszörözésének legtöbb esetét magában foglaló – kivétel vagy az egyik, vagy mindkét rendelkezés hatálya alá fog tartozni. Ezzel szemben a nem természetes személyek által, valamely más módszerrel végzett többszörözések egyik rendelkezés hatálya alá sem fognak tartozni; azok az 5. cikk (2) vagy (3) bekezdésének valamely másik alpontja alá fognak tartozni, amennyiben a rájuk vonatkozó bármilyen kivétel összeegyeztethető az irányelvvvel.

41. Az UrhG 53. §-ának (1)–(3) bekezdése, amelyre a Bundesgerichtshof és az alapeljárás felei – az említett eljárás tárgyát képező jogvita elbírálása szempontjából releváns rendelkezésekként – hivatkoztak, látszólag az irányelv 5. cikke (2) bekezdésének a) és b) pontjának egymással átfedésben lévő és egymással átfedésben nem lévő részeire egyaránt vonatkozik. Ezenfelül kiterjed, legalábbis részben, egyes más kivételekre is, mint például az oktatási és tudományos célúakra, amelyek tekintetében a méltányos díjazás előírása nem kötelező, hanem szabadon választható. Az 54a. § (1) bekezdése és az 54d. §, a II. melléklettel együttesen értelmezve, egyetlen díjszabásról rendelkezik a védelem alatt álló tartalmak fénymásolatainak készítésére alkalmas vagy az azokkal egyenértékű eszközök tekintetében, az 53. § (1)–(3) bekezdésében meghatározott körülmények bármelyikének fennállása esetén.³⁵ Az irányelv és az UrhG közötti megfelelés ebből eredő hiánya nem teszi könnyebbé annak vizsgálatát, hogy vajon az utóbbi értelmezése összhangban áll-e az előbbivel. Amikor a nemzeti jogalkotás különböző kivételeket vegyít egymással, felmerülhet bizonyos esetekben azoknak az irányelvvvel való összeegyeztethetőségének kérdése. (Hozzátenném, hogy az UrhG 54a. §-ának (1) bekezdésében szereplő „angemessene Vergütung” kifejezés, amelynek használata láthatólag zavart kelt az irányelv szerinti „méltányos díjazás” fogalmától eltérő fogalmaival,³⁶ még tovább bonyolítja az ügyet.)

42. Ugyanakkor, amennyiben a díj csak a „papíron vagy hasonló hordozón történő, valamely fotómechanikai vagy ehhez hasonló hatású eljárással történő többszörözésre” alkalmas eszközökre vonatkozik, az érintett többszörözési cselekmények mindegyike az 5. cikk (2) bekezdése a) pontjának hatálya alá tartozik, akkor is, ha közülük egyesek, mint például a magáncélú többszörözés, más kivételek hatálya alá is tartozhatnak. Ennek következtében, a következetesség érdekében, a díjra irányadó feltételeknek minden esetben összhangban kell állniuk az 5. cikk (2) bekezdése a) pontjával.

A díj és a méltányos díjazás közötti kapcsolat

43. A 4. és az 5. kérdés, általánosságban, a szerzők részéről tanúsított bizonyos magatartásnak – a másolást megakadályozó vagy korlátozó, rendelkezésre álló műszaki intézkedések alkalmazásának elmulasztásának és a másolásra adott kifejezett vagy hallgatólagos engedélynek – a méltányos díjazáshoz való jogukra gyakorolt hatásaira vonatkozik, az irányelv 5. cikke (2) vagy (3) bekezdésének megfelelően meghatározott kivétel vagy korlátozás hatálya alá tartozó esetekben. E kérdések az eszközökre kivetett – és az említett méltányos díjazás finanszírozására szolgáló – díjak összegének

35 – Lásd a fenti 15–21. pontot.

36 – Lásd a fenti 20. lábjegyzetet.

meghatározása tekintetében merülnek fel, és nem az egyes jogosultak jogaival kapcsolatos jogvita összefüggésében. A kérdések ugyanakkor azon a vélelmen alapulnak, hogy a kivetett összegek a jogosultak díjazására fognak szolgálni, és így azokat a fizetendő méltányos díjazás teljes összege alapján kell kiszámítani.

44. Megjegyzendő azonban, hogy számos tagállamban (jóllehet Németországban láthatólag nem ez a helyzet) az eszközökre és az üres adathordozókra kivetett díjakat nem csupán a jogosultaknak járó méltányos díjazás kifizetésére fordítják, hanem közös társadalmi vagy kulturális célokra is, mint például az irodalmi, zenei vagy audiovizuális műalkotások előmozdítására.³⁷

45. A díjak, a méltányos díjazás és az ilyen közös társadalmi és kulturális célok közötti összefüggés kérdése nem a jelen ügyekben merült fel, hanem a Bíróság előtt jelenleg folyamatban lévő Oberster Gerichtshoftól (legfelsőbb bíróság; Ausztria) érkezett előzetes döntéshozatali kérelem ügyében.³⁸ Nem lenne helyénvaló e kérdés elbírálását a jelen ügy keretében prejudikálni, azonban nem árthat esetleg a jelen eljárásban előterjesztett kérdések vizsgálatánál emlékeztetni rá. Amennyiben e díjakat az arra vonatkozó igény alapján számítják ki, hogy az irányelv értelmében a jogosultak méltányos díjazásban kell részesüljenek, a tagállamok szabadságának mértéke annak meghatározását illetően, hogy mi képezhet méltányos díjazást, releváns, akkor is, ha e díjazás csupán az irányelv (35) preambulumbekzdésében és a Padawan-ügyben hozott ítélet³⁹ 39. és azt követő pontjaiban említett „hátrány” jóvátételére korlátozódik, és akkor is, ha az a jogosultak kollektív bevételeihez való általánosabb hozzájárulás formájában is előírható.

46. Ezt követően rátérek a Bundesgerichtshof kérdéseinek vizsgálatára, először a négy érdemi kérdéssel kezdve a vizsgálatot.

2. kérdés: az 5. cikk (2) bekezdésének a) pontjában szereplő szempontok

47. Magában foglalja-e az irányelv 5. cikke (2) bekezdésének a) pontjában említett, „papíron vagy hasonló hordozón történő, valamely fotómechanikai vagy ehhez hasonló hatású eljárással végzett többszörözés” a nyomtatók vagy személyi számítógépek használatával (illetve főként ezek összekapcsolásával) történő többszörözést is?

48. A kérdés az eredeti, „analóg” formátumú dokumentum (amely lényegét tekintve maga is papíron vagy valamely hasonló hordozón található, és amelyet „analógról analógra” való konvertálással, például fénymásolással többszöröznek) másolatai és a „digitális” formátumú dokumentum (amely elektronikus formában tárolt, és amelyet „digitálisról analógra” való konvertálással nyomtatnak ki, mint például egy weboldal kinyomtatása esetén) másolatai közötti különbségtételt veti fel. E kérdés vizsgálatánál, mivel az említett másolatokat műszaki szempontok alapján határozták meg, célszerűnek tűnik szem előtt tartani néhány olyan fogalmat, amely a kérdéses eljárások és eszközök működésével kapcsolatos.⁴⁰

49. A fényképezés, általános értelemben véve, alapvetően egy adott látvány (amelyet az ember az adott pillanatban a fényképezőgép lencséjén keresztül lát) képének optikai eszközök segítségével történő rögzítését és az eredménynek később képként való többszörözés céljából történő eltárolását jelenti. A kép lehet egy dokumentum képe is, és a „kép” szót itt úgy használom, hogy abba beleértem a dokumentumok valamennyi fajtájának (akár szöveges, akár grafikus) megjelenítését.

37 — Lásd az International Survey on Private Copying Law & Practice-t, Stichting Thuiskopie, 2012., 9. o.

38 — A C-521/11. sz., Amazon.com International Sales és társai ügy. Úgy tűnik, hogy Ausztriában a beszedett összegek 50%-át társadalmi és kulturális célokra különítik el.

39 — Megjegyzem, abban az ítéletben, a preambulumbekzdésekre – talán véletlenül – mint az irányelv „rendelkezéseire” hivatkoznak.

40 — Az e lábjegyzetet követő fogalomleírások nem tekinthetők kötelező jellegűnek vagy teljesnek, csupán azt a háttér akartam felvázolni velük, amely az előzetes döntéshozatalra terjesztett kérdések vizsgálata szempontjából releváns esetípusok többségét jellemzi.

50. Hagyományos fénykép készítésekor a fényérzékeny negatívot egy adott nézőpontból fényhatásnak teszik ki, majd előhívást követően szűrőként alkalmazzák a vonatkozó kép fényérzékeny papírra történő kivetítéséhez, amelyre a pozitív képeket rányomtatják. A megörökített és megjelenített kép a lencsén keresztül látható kép analóg formátumú változata.

51. Digitális géppel történő fényképezéskor a kép nem analóg formátumban, hanem igen sok – színét és intenzitását tekintve változó – pixelből álló kép formájában kerül rögzítésre. A digitális adatokat ezt követően át lehet küldeni (közvetlen kapcsolattal, ideértve a wifit, vagy hordozható eszköz, mint például memóriakártya segítségével) más eszközökre, amelyek különféle hordozókon analóg formátumú képet tudnak megjeleníteni. A digitális fényképezőgépek manapság már más eszközökön is megtalálhatók, ideértve számos mobiltelefont (mondhatni, azok többségét) és a tablet PC-ket.

52. A xerográfiai (vagyis a legmodernebb) fénymásolóknak a gép erős fényt vetít a dokumentumra, ami egy elektrostatikus cilinderen visszatükröződik, és az egyes részekre eső fény erősségétől függően vagy odavonzza, vagy eltaszítja a tonert (a festékporkazettát), így egy analóg képet hozva létre, amely ezt követően papírra nyomtatható. Egyik észrevételt benyújtó fél sem vitatja, és nem is tűnik vitára bocsátható kérdésnek, hogy ezen eljárás „fotomechanikai” vagy „ehhez hasonló hatású eljárásnak” minősül az irányelv 5. cikke (2) bekezdésének a) pontja értelmében.

53. A szkennerek a dokumentum képét (szintén fényforrás segítségével) digitális adat formájában rögzítik, amely átküldhető más, annak tárolására és/vagy különféle hordozókon analóg képként történő többszörözésre alkalmas eszközökre.

54. A nyomtató azon digitális adatokból hoz létre képeket, amelyeket valamely más forrásból, például számítógépről, digitális fényképezőgépről vagy hordozható memóriatároló-eszköztől (például memóriakártyáról, USB-ceruzáról vagy CD-Romról) kap. A különböző típusú nyomtatók különféle eljárásokat alkalmaznak: digitális forrásból a lézernyomtatók a cilinderen analóg képet hoznak létre, amelyet aztán papírra nyomtatnak, nagyjából úgy, mint a xerográfiai fénymásolók, míg a tintasugaras nyomtatók a képet közvetlenül a papírra nyomtatják a digitális adatok alapján. A legtöbb nyomtató különböző típusú papírra tud képet nyomtatni; egyes nyomtatók más eszközökre is tudnak nyomtatni, például ruhaanyagra vagy áttetsző filmre. A plotterek alapvetően kifejezetten grafikai alkalmazásokhoz tervezett különleges nyomtatók; eredetileg egy írófej papíron történő mozgatása útján hoztak létre képeket, manapság már inkább a többi nyomtatóéhoz hasonló eljárásokat alkalmaznak.

55. A szkennerek és a nyomtatók, együttesen alkalmazva nagyjából ugyanazt a funkciót tölti be, mint a fénymásoló. Egyes esetekben ehhez mindkettőt össze kell kötni a számítógéppel, míg más esetekben közvetlen összeköthetők egymással, vagy az adatok az egyikről a másikra átvihetők hordozható memóriatároló-eszköz segítségével. A multifunkciós nyomtatók vagy az all-in-one (AIO) nyomtatóeszközök (többek között) a szkennerek, a printerek és a fénymásolók funkcióit kombinálják egymással, korlátozott, speciális memóriával és teljesítménnyel rendelkeznek, míg a számítógépek e téren nagyobb kapacitásúak, de kevésbé speciálisak.

56. A digitális képi adatok (közvetlenül, például digitális fényképezőgépről vagy szkennerről, vagy közvetve, például hordozható memóriatároló-eszköztől vagy internetről) átvihetők számítógépre, amelyen aztán tárolhatók, esetleg módosíthatók, és arról továbbküldhetők perifériás eszközökre (mint például képernyőre vagy nyomtatóra) annak érdekében, hogy azok analóg képet jelenítsenek meg. A beszkenelt képet általában úgy tárolják, hogy a többszörözés az eredeti vizuális megjelenítése lesz; az optikai karakterfelismerő (OCR) szoftverek segítségével azonban a kinyomtatott szöveg semleges, digitális adattá konvertálható, amelyből azután az eredetitől vizuálisan eltérő formában is lehet másolatot készíteni. A szöveges dokumentumot vagy grafikai képet tartalmazó digitális adatok az eredeti kép nélkül is létrehozhatók a számítógépen, a megfelelő szoftverrel rendelkező billentyűzet vagy egér segítségével. Bemeneti (input) és kimeneti (output) perifériás eszközök nélkül azonban a számítógép önmagában nem alkalmas képek rögzítésére vagy többszörözésére.

57. A képeknek a fenti eszközök némelyike vagy némelyikük segítségével történő többszörözésének módjai tehát rendszerint úgy írhatók le, hogy tartalmaznak egy beviteli szakaszt, egy közbenső szakaszt és egy kimeneti szakaszt. A beviteli szakasz állhat az eredeti analóg kép optikai beviteléből vagy az eredeti digitális kép nem optikai eljárással történő létrehozásából. A közbenső szakasz magában foglalhat egy vagy több tárolási, átviteli vagy módosító műveletet, akár analóg, akár digitális formában. A kimeneti szakasz a látható, analóg formában történő kép megjelenítést foglalja magában.⁴¹

58. Mindezt szem előtt tartva, hogyan kell értelmezni az irányelv 5. cikke (2) bekezdésének a) pontja kontextusában a „papíron vagy hasonló hordozón történő, valamely fotómechanikai vagy ehhez hasonló hatású eljárással végzett többszörözést”? A Bundesgerichtshof azt kérdezi, hogy vajon az ilyen többszörözések (nem szabad elfelejteni, hogy ezek nem csupán a magáncélú másolás eseteire korlátozódnak) magukban foglalják-e a nyomtatók (ideértve a plottereket is) vagy számítógépek használatával végzett többszörözéseket is. Az e mögött meghúzódó kérdés az, hogy vajon e többszörözések magukban foglalják-e a digitális forrásokból készített másolatokat is, vagy csak az eredeti analóg példányból készítetteket.

59. A VG Wort, Ausztria, a Cseh Köztársaság és az Egyesült Királyság úgy véli, hogy a digitális forrásból készült másolatok is ide tartoznak. Németország nem nyilatkozott e kérdésben. A több tagállam, a Bizottság és a szállítók ez előbbivel ellentétes állásponton vannak (amelyet látszólag a kérdést előterjesztő bíróság is támogat).

60. Bizonyos szempontból a kérdés viszonylag egyszerűnek tűnik.

61. A definíció egészét nézve úgy tűnik, hogy az, fő jelentése szerint, alapvetően az analóg másolatokból fénymásolók segítségével – az irányelv (37) preambulumbekkezdésében szereplő kifejezéssel élve – reprográfia útján készített analóg másolatokra vonatkozik.⁴² Ugyanakkor, nincs lényeges különbség az ilyen másolatok és a nyomtatóval (számítógép útján vagy más módon) összekötött szkennert vagy digitális fényképezőgépet segítségével, illetve valamely AIO (all-in-one) eszköz segítségével készített másolatok között. Még ha a kép át is megy a digitális kódolás és tárolás közbenső szakaszán, az input és az output analóg marad, akárcsak a fénymásolóval történő másolás esetén. Az eljárás nem tér el jobban a xerográfiai fénymásolástól, mint amennyire a digitális fényképezés a hagyományostól. Nem mondható, hogy a hatásai ne lennének „hasonlók” az 5. cikk (2) bekezdésének a) pontja szempontjából.

62. Következésképpen a számítógépek és a nyomtatók alkalmasak az irányelv 5. cikke (2) bekezdésének a) pontjában meghatározott többszörözésre. Ugyanakkor az alapeljárásbeli jogvita elbírálása érdekében megválaszolandó kérdés ennél tovább megy. Vajon, ha a digitális adatok, amelyekből a nyomtató a nyomtatott dokumentumot létrehozza, nem a vele összekötött szkennerből, hanem egyszerűen valamely számítógépről származnak, amelyre az adatok ezt megelőzően valamely távoli forrásból kerültek (például valamely honlapról történt letöltéssel vagy valamely e-mail mellékleteként), ez az eset szintén az 5. cikk (2) bekezdésének a) pontja hatálya alá tartozik? Ez a kérdés összefügg a harmadik kérdéssel, amely azt a vitapontot veti fel, hogy vajon helyes-e úgy értelmezni, hogy egy szkennerből, számítógépből és nyomtatóból álló láncolatban jellegét illetően a fénymásolási vagy más hasonló hatású eljárás tekintetében a szkennert a legtipikusabb eszköz, és kizárólag erre kellene a szerzőknek szánt méltányos díjazást szolgáló díjat kivetni.

41 – A fenti összefoglalásban egy látó ember megközelítéséből írtam az analóg képek vonatkozásában, de a módszerek hasonlóak a vakok és gyengén látók esetében is. A Braille-nyomtatók szintén digitális forrásból származó szövegeket hoznak létre, és papírt használnak output hordozóként, hasonlóképpen a sima nyomtatókhoz. Más eszközök képesek a képek Braille-írási változatait a látó emberek számára észlelhető módon megjeleníteni. Nem gondolom, hogy az ilyen többszörözések a többszörözési jog, illetve az irányelv 5. cikkének (2) és (3) bekezdése alkalmazási körén kívül esnének. E többszörözések beleértendőek az elemzésembé, még akkor is, ha – kizárólag a nyelvi egyszerűség kedvéért – az analóg inputra és outputra elsődlegesen továbbra is a látó emberek szemszögéből hivatkozom.

42 – Az eredeti irányelvjavaslatához fűzött magyarázó megjegyzésekben a Bizottság ezt írta: „E rendelkezés kizárólag a reprográfiára, azaz az olyan eljárásokra korlátozódik, amelyek faksimilét, más szóval papírnyomatot tesznek lehetővé. Nem annyira az eljárásra összpontosít, hanem inkább a kapott eredményre, amelynek papírformában kell megjelennie.” Bár ez az állítás sokkal inkább az outputra koncentrált, semmint az inputra, úgy tűnik, hogy a „faksimile” kifejezés szükségképpen maga után vonja az input és az output formai egyezőségét.

63. Először is, elvetném a VG Wort azon felvetését, miszerint az irányelv 5. cikke (2) bekezdésének a) pontja szempontjából a digitális rögzítésre szolgáló eszközre készített másolat „papíron vagy hasonló hordozón” történő többszörözésnek tekinthető azért, mert az az utóbbi előzménye vagy funkcionális helyettesítője lehet. Ez az értelmezés egyszerűen figyelmen kívül hagyná a „papír” és a „hasonló” szavak jelentését, és azt jelentené, hogy bármely adatrögzítő eszköz használható. Szerintem egyértelmű, hogy ahhoz, hogy többszörözésre szolgáló hordozóként a papírhoz hasonló legyen, a hordozófelületnek meg kell tudnia jelenítenie az emberi érzékszervek általi észlelésre és értelmezésre alkalmas fizikai ábrázolást, és azon az ábrázolásnak ténylegesen is meg kell jelennie.

64. Ugyanakkor, az irányelv 5. cikke (2) bekezdésének a) pontja szempontjából nem elegendő, ha a szerzői jog szerinti eredeti művet megjelenítő képet „papírra vagy hasonló hordozóra” készítik, annak „fotomechanikai vagy ehhez hasonló hatású eljárással” is kell készülnie. A szkener fotomechanikai eljárást alkalmaz a képek rögzítésére, de saját maga nem képes azokat többszörözni; egy egyszerű nyomtató többszörözni tudja őket, de nem képes azokat rögzíteni; a számítógép saját maga egyik műveletet sem képes elvégezni, csupán a kettő közötti közbenső funkciót képes ellátni.

65. Amennyiben az olyan eszközök láncolata, mint például a nyomtatóval számítógépen keresztül összekötött szkener, főszabály szerint alkalmasnak tekinthető az irányelv 5. cikke (2) bekezdésének a) pontja hatálya alá tartozó többszörözés elvégzésére, akkor ugyanez elmondható-e akkor is, amikor a szerzői jogi védelem alatt álló eredeti anyagot tartalmazó digitális adatok valamely más forrásból (például internetről történő letöltéssel vagy e-mail mellékletként) kerülnek fel a számítógépre; vagy amikor úgy kerülnek feldolgozásra (például valamely OCR szoftver segítségével), hogy az output nem az eredeti mű fakszimilije?

66. Az első megjegyzésem ezzel kapcsolatban az lenne, hogy az ilyen esetek nem tartoznak egyértelműen a rendelkezés hatálya alá, amennyiben annak kifejezéseit hagyományos értelemben vesszük. A jogalkotás történeti háttere sem utal arra, hogy valaha ki akarták volna terjeszteni e rendelkezések hatályát az általános értelemben vett reprográfia körén kívülre, vagy hogy esetleg (szemben 5. cikke (2) bekezdésének b) pontjával, amely a műszaki intézkedések alkalmazására hivatkozik) figyelembe akarták volna venni a reprográfia területén zajló technológiai fejlődést.

67. Másodszor, az irányelv 5. cikke (2) bekezdésének a) pontjában szereplő azon rendelkezést, amely a szerzőknek az irányelv 2. cikkében említett, kizárólagos többszörözési jogát kimondó általános szabály alóli kivételt állapít meg, szigorúan kell értelmezni.

68. Harmadszor, az 5. cikk (5) bekezdése kifejezetten a megszorító, és nem a kiterjesztő értelmezést követeli meg.⁴³ Jelentősége a jelen ügy szempontjából annál is nagyobb, mivel az 5. cikk (2) és (3) bekezdése alapján megengedhető kivételek és korlátozások közül kizárólag az 5. cikk (2) bekezdésének a) pontjában szereplők foglalhatják magukban a kereskedelmi célból végzett többszörözéseket. Az 5. cikk (5) bekezdésében szereplő háromlépcsős tesztet szemügyre véve, az 5. cikk (2) bekezdése a) pontjának azon értelmezése, miszerint az nem írt elő korlátozást a forrásdokumentum jellegét illetően, nem valószínű, hogy megfelelné az első lépcsőt képező, „különös esetekre” vonatkozó szempontnak, a gyakorlatban ugyanis (a kották kivételével) bármely típusú többszörözés, amely papíron vagy ahhoz hasonló hordozón végezhető, a kivétel hatálya alá tartozna. Ráadásul, amennyiben e többszörözések számukat vagy céljukat tekintve nincsenek korlátozva, nagyban megnövekedne a mű rendes felhasználásának és a szerző jogos érdekeinek egymással – és így a teszt második és harmadik lépcsőjével – való ütközésének valószínűsége.

43 — Lásd a fenti 9. pontot.

69. Ezért nem esik nehezemre különösebben egyetérteni a Bírósághoz e kérdéssel kapcsolatban benyújtott észrevételek többségével, amelyek szerint az irányelv 5. cikke (2) bekezdésének a) pontja csak az analóg formátumról analóg formátumra történő többszörözésre vonatkozik. A „fotómechanikai” szó szükségképpen az analóg eredeti optikai bevitelét igényli, a „papír vagy az ahhoz hasonló” output hordozófelület szükségessége pedig azt jelenti, hogy az outputnak (végeredménynek) szintén analógnak kell lennie. Azzal érvelni, hogy a „hasonló hatású” fordulat mindössze azt jelenti, hogy „amelynek eredménye hasonló ahhoz, amelyet a fotómechanikai eljárás hozott volna létre”, a „fotómechanikai” szó jelentéstartalmának teljes figyelmen kívül hagyásával lenne egyenértékű, ugyanis bármely papírra vagy hasonló hordozófelületre végzett többszörözés „hasonlóként” írható le a fotómechanikai eljárással végzetthez. Véleményem szerint a fotómechanikai eljáráséhoz hasonló hatásoknak azok a hatások tekinthetők, amelyek az ilyen eljárás egésze tekintetében hasonlóak; léteznie kell egy kézzelfogható másolatnak, amely a külvilág számára is érzékelhető. A rendelkezés világos megfogalmazásán felül, az analóg formátumról analógra formátumra történő másolás fogalma is egyértelmű a (37) preambulumbekkezdésben szereplő „reprográfia” szó használata alapján, továbbá a *travaux préparatoires*⁴⁴ alapján, valamint ezt erősíti meg az a tény is, hogy a digitális másolásra való hivatkozások a magáncélú többszörözés körére korlátozódnak [a (38) preambulumbekkezdésben és az 5. cikk (2) bekezdésének b) pontjában szereplő „műszaki intézkedések” megemlítésével].

70. A VG Wort láthatóan meg van győződve arról, hogy a digitális formátumban lévő szerzői jogi tartalom nagy példányszámban történő másolásra nem vethető ki semmiféle díj a szerzők méltányos díjazásának biztosítása érdekében, ha az irányelv 5. cikke (2) bekezdésének a) pontja úgy értelmezendő, hogy az csak az analóg formátumról analóg formátumra való másolásra vonatkozik. Igaz, hogy azon értelmezés alapján, amelyet én is szorgalmazok, a digitálisról analógra történő másolás nem teremt kötelezettséget a méltányos díjazás megfizetésére, kivéve ha azt természetes személy kizárólag magáncélból, illetve nem kereskedelmi célból végzi az 5. cikk (2) bekezdésének b) pontja értelmében. Még hozzá azért, mert az ilyen másolás nem tartozik az irányelv alapján megállapított kivételek vagy korlátozások körébe. Így annak vagy a kialakított díjazás körébe kell tartoznia, vagy a jogsértés miatti reparáció iránti eljárás hatálya alá, a kizárólagos többszörözési jog kontextusában, amely az irányelv szerinti általános szabály. Ez indokoltnak tűnik, ha emlékeztetünk arra, hogy az 5. cikke (2) bekezdésének a) pontjának alkalmazási köre, amennyiben nincs átfedésben az egyéb megengedhető kivételek vagy korlátozások valamelyikének alkalmazási körével, alapvetően a magáncélú vagy a közérdekű másolástól eltérő célú többszörözésekre korlátozódik, azaz tömören, annak különleges alkalmazási köre valószínűsíthetően a közvetlenül vagy közvetetten kereskedelmi célból történő többszörözésekre szűkíthető. Ezzel szemben a kötelező jelleggel előírt szigorú, sőt megszorító értelmezés alapján nem tűnik indokolhatónak megfosztani a szerzőket kizárólagos többszörözési joguktól az ilyen célú másolás jelentős részét illetően.

71. Az eddigiek alapján arra az álláspontra jutottam, hogy az irányelv 5. cikke (2) bekezdésének a) pontját úgy kell értelmezni, hogy az az analógról analógra történő másolásra korlátozódik, kizárva ebből a körből a digitálisról analógra történő másolást. Ugyanakkor azt is figyelembe vettem, hogy az analógról analógra történő másolás fogalma nem lehet olyan szűk, hogy kizárja azokat a módszereket, amelyek közbelső digitális szakaszt foglalnak magukban – például amikor a beszkenelt dokumentumot a számítógép memóriájában tárolják el, vagy amikor a digitális fényképezéssel készített dokumentumot memóriakártya segítségével viszik át a számítógépre, mielőtt azt a hozzá kötött nyomtatóval kinyomtatják –, más szóval az analógról digitális útján analógra történő másolást.

44 — Zöld könyv a szerzői és szomszédos jogokról az információs társadalomban (COM(95) 382 végleges), az információs társadalomban a szerzői és szomszédos jogok egyes vonatkozásainak összehangolásáról szóló európai parlamenti és tanácsi irányelvjavaslat (COM(97) 628 végleges) (lásd még a fenti 41. lábjegyzetet), az információs társadalomban a szerzői és szomszédos jogok egyes vonatkozásainak összehangolásáról szóló, módosított európai parlamenti és tanácsi irányelvjavaslat (COM(99) 250 végleges).

72. Mindezek alapján szükségesnek tűnik megkülönböztetni az utóbbi kategóriát (amely, véleményem szerint beletartozik az irányelv 5. cikke (2) bekezdésének a) pontja szerinti meghatározásba) az egyszerű, digitálisról analógra történő másolástól (amely viszont szerintem nem tartozik bele). Az analóg eredetiből készült digitális dokumentumok eltárolhatók a számítógépen, majd később kinyomtathatók olyan körülmények között is, amelyek messze esnek a reprográfiának tekinthető eljárásról, például amikor a beszkenelt eredetit valaki feltölti egy honlapra, majd azt egy másik személy később letölti a saját gépére. Ezek az esetek szerintem nem tartoznak bele az 5. cikke (2) bekezdésének a) pontja szerinti meghatározásba, annak ellenére, hogy a folyamat egésze analógról digitálisan át analógra történő másolásnak tekinthető. Ha azok idetartozónak lennének tekinthetők, akkor itt is fennállna annak a veszélye, hogy az 5. cikk (5) bekezdésében említett háromlépcsős teszt első lépcsője (mint feltétel) nem teljesül, mivel a definíció túl szélessé válna ahhoz, hogy az ott említett „különös esetekre” korlátozódhasson.

73. A szükséges különbségtétel érdekében nem célszerű az irányelv 5. cikke (1) bekezdésében használt „járulékos vagy közbenső jellegű [helyesen: átmeneti vagy járulékos]” többszörözési cselekmények kritériumára támaszkodni, mivel egyértelmű, hogy a digitális képek merevlemezen vagy más memóriatároló eszközön való tárolása, miközben lehet, hogy csupán közbenső szakasz az input (szkenelés vagy fényképezés) és az output (nyomtatás) között, ugyanakkor nem írható le úgy, hogy „átmeneti”.⁴⁵

74. Következésképpen, úgy tűnik, hogy az irányelv 5. cikke (2) bekezdésének a) pontja által megengedett kivétel vagy korlátozás alkalmazási köre, miközben magában foglalja azokat az eseteket, amikor az analógról analógra történő másolás egy digitális közbenső szakaszt igényel, úgy értelmezendő, hogy kizárja azokat az eseteket, amikor a folyamat egészét nem ugyanaz a személy végzi vagy az nem egyetlen műveletből áll.

3. kérdés: eszközök láncolata segítségével történő többszörözés

75. Ha (miként azt feltételezem) az ide tartozó többszörözések magukban foglalják a nyomtatók vagy számítógépek segítségével végzett többszörözéseket, akkor – az egyenlő bánásmód elvére tekintettel – kivethető-e díj a méltányos díjazás biztosítása érdekében a releváns többszörözésre alkalmas eszközök láncolatából a nyomtatók és számítógépek kivételével a többi eszköz gyártójával, importőrével vagy forgalmazójával szemben?

76. A nemzeti bíróság a harmadik kérdést formailag úgy fogalmazta meg, hogy azt csak a második kérdésre – amelyik kizárólag az irányelv 5. cikke (2) bekezdésének a) pontjára vonatkozik – adott igenlő válasz esetén terjeszti elő. Ennek ellenére az valamennyi olyan esetre vonatkozik, amikor valamely tagállam úgy dönt, hogy az 5. cikk (2) vagy (3) bekezdése alapján kivételt vagy korlátozást vezet be a többszörözési jog tekintetében, a jogosultak részére méltányos díjazás biztosítása mellett. Ugyanakkor, miként arra már rámutattam⁴⁶, az érintett nemzeti díj teljes egészében az 5. cikke (2) bekezdésének a) pontja által meghatározott kereteken belül alkalmazandó, de a többi albekezdés által meghatározott kereteken kívül is alkalmazható. Következésképpen, annak érdekében, hogy az alkalmazás belső szinten is következetes legyen, és az irányelvvvel is összhangban legyen, a választ mindenekelőtt az 5. cikk (2) bekezdésének a) pontja alapján kell megadni.

77. A nemzeti bíróság előtt folyamatban lévő ügy alapvető kérdése tehát láthatólag az, hogy vajon, amint azt a szállítók állítják, a Bundesgerichtshof azon korábbi ítélkezési gyakorlata, miszerint az analógról analógra történő, eszközök láncolata (például szkennerek, számítógép és nyomtató) segítségével végzett másolással összefüggésben a díjat csak az eredeti dokumentum képének elkészítésére alkalmas eszközre (a példa szerinti esetben a szkennerekre) kell kivetni, összegegyeztethető-e

45 — Lásd még a C-5/08. sz. Infopaq-ügyben hozott ítélet (EBHT 2009., I-6569. o.) 64. pontját.

46 — Lásd a fenti 41. és 42. pontot.

az irányelvvel, vagy pedig, ahogyan azt a VG Wort állítja, a díjat elosztva, azt ki kellene terjeszteni a láncolat összes eszközére, használatuk mértékének megfelelően. A Bundesgerichtshof meggyőződése szerint az összes eszközre kivetett díj sértené az egyenlő bánásmód elvét, különösen azért, mivel nehéz meghatározni azt, hogy a személyi számítógépeket és nyomtatókat milyen mértékben használják az analóg másolás során. A VG Wort ezzel szemben úgy véli, hogy ennek eldöntése nem bonyolult, és az, hogy díjat vessenek ki a szkennerekre, a számítógépeket és nyomtatókat kizárva, megfizethetetlenül drágává tenné a szkennereket, miközben lehetővé tenné a digitális forrásból készített többszörözéseket, a szerzőket megillető méltányos díjazáshoz való bármiféle hozzájárulás nélkül.

78. A Padawan-ügyben⁴⁷ a Bíróság elfogadta, hogy az irányelv 5. cikke (2) bekezdésének b) pontja összefüggésében a tagállamok széles mérlegelési mozgástérrel rendelkeznek annak meghatározásánál, hogy a méltányos díjazásról miként gondoskodnak; hogy e díjazás elvileg a szerzőknek jár, akiket sérelem ér a magáncélú másolás kivétele miatt, amelyet azok a személyek végeznek, akik e kivétel alapján készítenek másolatokat; viszont a díj e célból történő kivetése jogszerű azon személyekkel szemben, akik mások számára készítenek másolatot, vagy akik a részükre ehhez a berendezéseket, eszközöket vagy adathordozókat rendelkezésre bocsátják, azon az alapon, hogy a díj a felszámított árakba beépíthető. Ha ezek az elvek alkalmazandók az 5. cikk (2) bekezdésének b) pontja kontextusában, akkor véleményem szerint azokat akkor az 5. cikke (2) bekezdésének a) pontja esetében is alkalmazni kell.

79. A Bíróság ezek után azonban megállapította, hogy a magáncélú másolás után fizetendő díj különbségtétel nélküli alkalmazása, különösen a magánfelhasználók részére rendelkezésre nem bocsátott és egyértelműen a magáncélú másolástól eltérő használatra szánt digitális többszörözésre szolgáló berendezések, eszközök és adathordozók tekintetében, nem egyeztethető össze az irányelv 5. cikke (2) bekezdésének b) pontjával, jöllehet, amikor a kérdéses berendezést természetes személyek részére magáncélra bocsátják rendelkezésre, akkor nem szükséges bizonyítani, hogy e berendezés segítségével valóban magáncélú másolatokat készítettek, és így ténylegesen sérelmet okoztak a védett mű szerzőjének.⁴⁸ Ezért a díj nem a védett szerzői jogi tartalom többszörözésére szolgáló tényleges, hanem annak potenciális használata alapján alkalmazható a berendezésekre, eszközökre és adathordozókra, és ki kell zárni azokat az eseteket, amikor az ilyen célú használat eleve kizárt. Ismét, úgy tűnik, hogy ugyanez vonatkozik az 5. cikke (2) bekezdésének a) pontja hatálya alá tartozó analóg másolás esetére is.

80. Következésképpen, a 2. kérdésre adandó, általam javasolt válaszra figyelemmel főszabály szerint jogszerű kell legyen a díj kivetése a gyártásra, az importra vagy az értékesítésre nemcsak az olyan eszközök esetében, mint a fénymásológépek és az AIO eszközök, amelyek analógról analóg másolatokat tudnak készíteni, hanem azokra az eszközökre is, amelyeket egymással láncolatba kötve, nem pedig önmagukban lehet ilyen másolatok készítésére használni.

81. Amennyiben az ilyen díjat az irányelvnek megfelelően, vagyis az EU-jog végrehajtásaként vetik ki, a tagállamoknak tiszteletben kell tartaniuk e jog általános elveit a részükre biztosított döntési szabadság gyakorlása során.⁴⁹

47 — A fent hivatkozott ítélet 38–50. pontja; lásd még a szintén a 11. lábjegyzetben hivatkozott Stichting de Thuiskopie ügyben hozott ítélet 18–29. pontját.

48 — A fent hivatkozott Padawan-ügyben hozott ítélet 51–59. pontja.

49 — Lásd például a C-275/06. sz. Promusicae-ügyben hozott ítélet (EBHT 2008., I-271. o.) 68. pontját.

82. Amikor eszközök láncolatára vetnek ki díjat, nem tűnik összeegyeztethetőnek az egyenlő bánásmód, illetve az arányosság elvével – sőt, a méltányos díjazás vagy a jogosultak és a felhasználók érdekei közötti megfelelő egyensúly fogalmával sem⁵⁰ – a láncolat minden egyes elemére ugyanazt a díjat kiróni, mint az olyan önmagukban álló eszközökre, mint a fénymásolók. Az ilyen megközelítés azt jelentené, hogy a felhasználó igen széles skálán mozgó hozzájárulást lenne köteles megfizetni a méltányos díjazáshoz, attól függően, hogy milyen eszközöket választ, ami nem tűnik „fairnek”, viszont a különféle eszközök szállítói közötti versenyt annál inkább torzítani látszik.

83. A VG Wort azon megközelítése tehát, miszerint a díjat el kellene osztani az eszközök között, első ránézésre nem tűnik összeegyeztethetőnek az irányelvvel. Ugyanakkor első ránézésre az sem tűnik összeegyeztethetőnek az irányelvvel, hogy a díjat kizárólag a láncolat egyik elemére róják ki. A dolog azonban ennél bonyolultabb, különösen akkor, ha – miként arra a Bundesgerichtshof is utalt – az egyenlő bánásmód elvét is szem előtt kell tartani.

84. Először is, az arra vonatkozó statisztikai adatok, hogy a fénymásolókat vagy AIO eszközöket átlagosan milyen mértékben használják védett tartalmak többszörözésére, kétségtelenül beszerezhetők, és bármiféle, a szerzők méltányos díjazásának biztosítására szolgáló díj (vagy legalábbis a Padawan-ügyben hozott ítéletben említett típusú díj) csakis ezen adatok alapján számítható ki az említett eszközökre vonatkoztatva. Ugyanakkor gondolni kell arra is, hogy vajon ezen adatok kiszámíthatók-e olyan eszközök láncolata esetében, mint a szkennerek, a számítógép és a nyomtató. Az ilyen láncolat nem valószínű, hogy elsődlegesen analógról analógra történő másolásra szolgálna, amire a fénymásolók vagy az AIO eszközök sokkal inkább alkalmasak. Még ha azt ilyen célra is használják, e használat valószínűleg inkább az irányelv 5. cikke (2) bekezdésének b) pontjának egyedi alkalmazási körére korlátozódik, semmint az 5. cikk (2) bekezdésének a) pontjára, hiszen a természetes személyeken kívüli személyek, vagy azok a személyek, akik nem magáncélra, de nem is kereskedelmi célból készítenek ilyen másolatokat, valószínűleg inkább az analógról analógra történő másolás kevésbé bonyolult módját választják, egyszerűbben fogalmazva, a fénymásolást vagy akár valamely ofset nyomtatási lehetőséget. Az ilyen másolást szolgáló, a folyamat egészét egyedül elvégző, egyetlen eszköz tényleges (statisztikailag átlagosnak tekinthető) használata ezért nehezen tekinthető egyenértékűnek egy három olyan eszközből álló láncolat használatával, amelyek mindegyike a folyamatnak csupán egy részét végzi el.

85. Másodszor, még ha a szkennerek, a számítógép és a nyomtató együttesen használható is analógról analógra történő másolásra, az input (beviteli) eszköz nem feltétlenül a szkennerek. A digitális fényképezőgépek, ideértve azokat is, amelyek más eszközökön találhatók, szintén használhatók ilyen célra. Ha a díjat a szkennerekre vetik ki (akár a láncolatban betöltött funkciójukkal arányosan, akár másként), nem kellene akkor ugyanezt a díjat a szkennerekkel egyenértékű input eszközökre is kivetni?

86. Harmadszor, a három eszközből álló láncolat, amelyre a Bundesgerichtshof utal, úgy is felfogható (és valószínűbb, hogy azt így is használják), mint két eszközpár – szkennerek és számítógép, valamint számítógép és nyomtató –, amelyek közül mindkét eszközpár olyan másolást végez, amely nem analógról analógra történő másolás, és így – az általam a 2. kérdésre adni javasolt válasznak megfelelően – nem tartozik az irányelv 5. cikke (2) bekezdése a) pontjának hatálya alá. Amennyiben az ilyen használat az 5. cikk (2) vagy (3) bekezdésében foglalt valamely más kivétel hatálya alá tartozik, egyértelműnek tűnik, hogy a méltányos díjazás biztosítását szolgáló díj indokolt lehet, azonban eltér az analógról analógra történő másolásra kivetett, méltányos díjazást szolgáló díjtól (fénymásolással vagy hasonló hatású eljárással történő többszörözés, az UrhG szóhasználata szerint).

50 — Lásd az irányelv (31) preambulumbekzdését.

87. Negyedszer, a díjnak az UrhG II. mellékletében részletesen leírt speciális alkalmazását illetően nehéz elképzelni, hogy hogyan lehet a percenként készített másolatok számának és a színes másolás lehetőségének kritériumát az eszközök láncolata esetében könnyen alkalmazni, attól függetlenül, hogy a díjat megosztják a láncon belül, vagy pedig azt egyetlen eszközre alkalmazzák, hacsak – ez utóbbi esetben – az eszköz nem a nyomtató.

88. Számos nehézség merül tehát fel az alapeljárásban elbírálandó kérdés tekintetében. E nehézségek javarészt az irányelv 5. cikke (2) és (3) bekezdésében foglalt kivételek egymást átfedő jellegéből erednek, és ehhez társul még az is, hogy a szóban forgó német díj e kivételek közül különös módon többet is vegyít egymással. Ugyanakkor e nehézségek bizonyos feszültséget jeleznek a Bíróság Padawan-ügyben megfogalmazott hozzáállását illetően, amely azon eset összefüggésében közvetlenül nem volt látható.

89. Abban az ítéletben a Bíróság lényegében azon a nézeten volt, hogy i. szükségszerű kapcsolat van a másolási cselekmény és jogosultaknak járó méltányos díjazás finanszírozására vonatkozó kötelezettség között, ii. vélelmezhető, hogy ezeket az eszközöket, amelyek másolásra használhatók, arra is fogják használni, és iii. tilalom áll fenn a díj kivetésére azon eszközökre, amelyek egyértelműen kívül esnek az irányelv által engedélyezett különleges kivétel hatályán.⁵¹

90. Erre a nézetre, véleményem szerint, könnyebben lehetett jutni és azt könnyebben fenn is lehetett tartani a Padawan-ügy összefüggésében, mint a jelen eljárásban. Különösen azért, mert a Padawan-ügy kizárólag az irányelv 5. cikke (2) bekezdésének b) pontja szerinti magáncélú másolás kivételére, és kifejezetten csak az e kivétel hatálya alá sorolható másolásra szánt termékekre vonatkozott. A nemzeti eljárás és a Bíróságnak az előterjesztett kérdésekre adott válaszként kifejtett érvelésének az alapja az a (körülményekre tekintettel kétségtelenül megalapozott) vélelem volt, hogy az 5. cikk (2) bekezdésének b) pontja fogalma alá tartozó magáncélú másolás és az azon kívül eső professzionális másolási tevékenység egyértelműen elkülöníthető egymástól. A jelen ügyekben azonban egy olyan díjról van szó, amely számos, egymással átfedésben lévő kivételhez kapcsolódó méltányos díjazás finanszírozására szolgál, amelyek közül sok nem tartozik bele az 5. cikk (2) bekezdésének b) pontjában szereplő definícióba, viszont mindegyiknek kell bele kell tartoznia az 5. cikk (2) bekezdésének a) pontja szerinti fogalomba. Ezenfelül, e díjat azokra az eszközökre kívánják alkalmazni, amelyek szándékolt és tényleges célja rendszerint túlmegy a szóban forgó kivételek hatálya alá tartozó spektrumon, és amelyeket gyakran különféle olyan konfigurációkban alkalmaznak, amelyek mind kívül esnek az egymással átfedésben lévő területeken, anélkül hogy az eszköz megvásárlásakor egyértelműen beazonosítható lenne, hogy azt milyen célokra fogják használni.

91. Ha a Padawan-ügyben alkalmazott megközelítést teljes egészében fenntartjuk, úgy tűnik, hogy azt esetleg azokra a nemzeti kivételekre kell majd korlátozni, amelyek kizárólagosan az irányelv 5. cikke (2) bekezdésének b) pontjában foglalt meghatározás hatálya alá tartoznak, és azokra az eszközökre vagy hordozókra kivetett díjakra, amelyek magáncélú, illetve nem magáncélú használatuk alapján megkülönböztethetők. A jelen esetben tárgyalt díjat illetően úgy érzem, hogy árnyaltabb megközelítés lenne kívánatos, amely esetleg szélesebb mozgásteret engedne a tagállamok részére.

92. Hajlanék arra, hogy egyetértsek a Bizottsággal és a Kyocerával abban, hogy míg az irányelv értelmében vett méltányos díjazás kétségtelenül arra szolgál, hogy kiegyenlítse az azon másolás miatt elszenvedett sérelmet, amelyet illetően – a többszörözési jog alóli kivétel vagy korlátozás eredményeként – a jogosultak kezéből kicsúszik az ellenőrzés, az irányelv egyetlen rendelkezése sem követeli meg azt, hogy a díjazást mindig azoknak kell finanszíroznia, akik a kérdéses másolást végzik. Természetesen az ilyen finanszírozást az irányelv nem is zárja ki, de az, hogy vajon ez a legmegfelelőbb megközelítés-e, az az egyes kivételek vagy korlátozások körülményeitől függhet. És az, hogy – már amennyiben az megfelelő –, vajon a másolóeszközökre vagy adathordozókra kivetett díj-e a

51 — Lásd a fenti 13. és 14. pontot.

legalkalmasabb eszköz ennek elérésére, szintén a körülményektől függhet. Az üres DVD-kre kivetett díj például megfelelő lehet a filmek magáncélú másolása után járó méltányos díjazás biztosítására, míg az üres papírra kivetett díj a fénymásolókra kivetetthez képest kevésbé megfelelő a fénymásolásra vonatkozó kivétel összefüggésében. Más kivételek – például a kritika, ismertetés, vagy karikatúra, paródia vagy utánzás keretében felhasznált idézetek – esetében elképzelhető, hogy nincs olyan elem, amelyre a díjat ésszerűen ki lehetne vetni.

93. Az általam fentebb vázolt nehézségekre való tekintettel úgy vélem, hogy a nemzeti bíróságnak kell alaposabban megvizsgálnia az UrhG által megállapított díjat annál, mint arra a jelen Bíróság a rendelkezésre álló információk alapján képes. Meg kell vizsgálnia, hogy hogyan számítják ki a díjat a fénymásolókra, és azt, hogy e számítás miként vihető át az olyan eszközök láncolatára, amelyek együtt az előbbihez mérhető másolatokat tudnak készíteni, önmagukban azonban erre nem képesek, és az eszközök mindegyike rendszerint más célra szolgál. A nemzeti bíróságnak meg kell vizsgálnia, hogy a díj alkalmazása az ilyen eszközök láncolatára vagy az azon belüli egyes eszközökre megfelelő egyensúlyt biztosít-e a jogosultak és a felhasználók jogai és érdekei között. Az egyenlő bánásmód elvére való tekintettel, amely a Bundesgerichtshof fő aggálya, szerintem különösen az eszközök vásárlói szempontjából kellene meg vizsgálnia az egyenlő bánásmódra vonatkozó aspektust (ideértve az összehasonlítható funkciókkal rendelkező egyéb eszközöket is), és nem csupán az importőrök vagy a forgalmazók szempontjából, hiszen a díjat mint terhet végső soron a vásárlók fogják viselni.

4. kérdés: az engedély nélküli másolás elleni küzdelmet szolgáló műszaki intézkedések

94. A magáncélú másolással összefüggésben az irányelv 5. cikke (2) bekezdésének b) pontja megköveteli, hogy a jogosultak méltányos díjazásban részesüljenek, amelynek meghatározásánál figyelembe kell venni, hogy az érintett művel kapcsolatban alkalmaztak-e műszaki intézkedéseket.⁵² Műszaki intézkedések az olyan intézkedések, amelyek arra szolgálnak, hogy megakadályozzák vagy korlátozzák a jogosult által nem engedélyezett cselekményeket, és akkor tekinthetők hatékonynak, ha az anyag felhasználását a hozzáférés ellenőrzésével vagy valamilyen védelmi eljárással (például kódolással vagy zavarással) vagy valamely másolásellenőrző mechanizmussal ellenőrzik. Elegendő az ilyen intézkedések alkalmazásának lehetősége – szemben a tényleges alkalmazásukkal – ahhoz, hogy alkalmazhatatlanná tegye az 5. cikk (2) bekezdésének b) pontjában szereplő méltányos díjazásra vonatkozó feltételt?

95. A jelen eljárás tárgyát képező nemzeti rendelkezések kontextusában ennek a kérdésnek a díj kiszámítása szempontjából van jelentősége (azon személyek meghatározása alapján, akik méltányos díjazásra jogosultak).⁵³

96. Ugyanakkor, ismét hangsúlyoznám, hogy e rendelkezések az olyan többszörözési cselekményekre alkalmazott díjra vonatkoznak, amelyek az irányelv 5. cikke (2) bekezdésének b) pontjában foglalt magáncélú másolás kivételének hatálya alá tartoznak is, meg nem is, ami önmagában megköveteli annak figyelembevételét, hogy alkalmaztak-e műszaki intézkedéseket, vagy sem. Továbbá, a kérdéses cselekmények, amennyiben a 2. kérdésre adni javasolt válaszom helyes, az analógról analógra történő másolásra korlátozódnak. Igaz, hogy tehetők bizonyos intézkedések az ilyen másolás megnehezítésére,⁵⁴ de ezek sokkal inkább a hivatalos dokumentumok hamisítása elleni küzdelmet vagy az üzleti titkok biztosítását szolgálják, mint a szerzői jogi tartalmak védelmét. Az irányelv által említett

52 — Több észrevételben megjegyezték, hogy az 5. cikk (2) bekezdése b) pontjának német változata másként fogalmaz: azt követeli meg, hogy figyelembe vegyék, hogy *sor került-e* ilyen intézkedések *alkalmazására* („ob technische Maßnahmen [...] angewendet wurden”). A spanyol változat is hasonló („si se aplican o no”), de a többi nyelvi változat közelebb áll az angol vagy a francia semleges megfogalmazásához.

53 — Az irányelv (35) preambulumbekzdése kimondja: „A méltányos díjazás mértékének megállapításakor teljes egészében figyelembe kell venni az ezen irányelv szerinti műszaki intézkedések alkalmazásának mértékét”.

54 — Az ilyen intézkedések megléte (amely magában foglalja a hologramok, vízjelek és speciális tinta használatát) lehet a magyarázata az irányelv 5. cikke (2) bekezdésének a) pontjára való hivatkozásnak az 6. cikk (4) bekezdése első albekezdésében, a hatáson műszaki intézkedések megkerülése elleni védelemmel kapcsolatban.

műszaki intézkedések inkább olyan intézkedések, amelyek a digitális forrásból történő többszörözést akadályozzák meg vagy korlátozzák. Például, valamely dokumentum megtekinthetővé tehető a számítógépen olyan formában is, amely jelszó hiányában megakadályozza annak elmentését vagy kinyomtatását; a felhasználók részére a jogosultnál történő regisztrációt követően jelszó adható meghatározott feltételek és díjfizetési kötelezettség elfogadása esetén.

97. Következésképpen kétlem, hogy a 4. kérdésre adott válasznak jelentősége lenne az alapeljárás tárgyát képező díj szempontjából. (Ugyanakkor nem értek egyet a Fujitsu azon észrevételével, miszerint az teljesen irreleváns, mivel az 5. cikk (2) bekezdésének b) pontja nem a „bármely hordozóra” történő többszörözésekre vonatkozik, hanem kizárólag az „audio-, a vizuális vagy audiovizuális analóg/digitális rögzítőeszközökre” vonatkozik, a Bizottság javaslatának eredeti szövege szerint, amelyet a Tanács „csak a szöveg egyszerűsítése érdekében” módosított.⁵⁵ Az irányelv a „bármely hordozó” szavakat használja, és azt nem lehet annak egyértelmű jelentésével ellentétesen értelmezni. Mindenesetre, a papír gyakorlatilag „vizuális analóg rögzítőeszköz”, még akkor is, ha azt általában kevesen írják ekként le.) Ugyanakkor, kételyeim ellenére, meg fogom vizsgálni az előterjesztett kérdést.

98. A Fujitsunak a kérdés irrelevanciájára vonatkozó észrevétele kivételével a javasolt válaszok három fő csoportra oszthatók. A Hewlett Packard, a Kyocera, az Egyesült Királyság, Hollandia és Litvánia mind úgy vélik, hogy már a mű védelmét szolgáló „műszaki intézkedések” igénybevételének lehetősége is elegendő a méltányos díjazás biztosítására vonatkozó követelmény kizárásához a mű többszörözései tekintetében; Írország nagyjából ugyanezen az állásponton van, csupán esettől függő megközelítés mellett érvel. Ezzel szemben a VG Wort, Lengyelország, Németország és a Bizottság úgy véli, hogy csak az ilyen intézkedések tényleges használata járhat ilyen hatással. Spanyolország és Finnország viszont úgy véli, hogy az irányelv nem elég egyértelmű, és e kérdést a tagállamoknak kell eldönteniük. (Minden fél egyetért azonban abban, hogy amikor a hatásos műszaki intézkedéseket ténylegesen is alkalmazzák, akkor nincs jogosultság a méltányos díjazásra.)

99. Az első álláspontot előnyben részesítő észrevételek főként az irányelv (35) és (39) preambulumbekkezdésén alapulnak, amelyek a „műszaki intézkedések alkalmazásának mértéke”, illetve a műszaki fejlemények figyelembevételének szükségességére utalnak, „amennyiben rendelkezésre állnak hatásos műszaki intézkedések”. Az is ki van emelve, hogy ha a jogosultak pusztán azon az alapon is díjazást igényelhetnének, hogy nem éltek a választási lehetőséggel, hogy ilyen intézkedéseket léptessenek életbe, akkor nem lennének arra ösztönözve, hogy szellemi tulajdonjogaikat az irányelv fő célkitűzésének megfelelően védjék, vagy más módon gyakorolják, hanem pusztán a szerzői jogi tartalmaik tényleges keresletével összefüggésben nem álló díjazást biztosító általános díjra támaszkodhatnának. Több fél is hivatkozik a Bizottság munkaanyagának vázlatára⁵⁶, amely ezen álláspontot alátámasztani látszik. Azt is hangsúlyozzák, hogy a Bíróság álláspontja a Padawan-ügyben⁵⁷ az volt, hogy a méltányos díjazást a szerző által elszenvedett hátrány kiegyenlítésének kell tekinteni, és ennek alapján kell kiszámítani; amikor a jogosult az elérhető művéről digitális másolatot készít, és nem gondoskodik arról, hogy az műszaki intézkedésekkel védje a másolástól, akkor nem hivatkozhat arra, hogy annak lemásolása esetén őt sérelem érte.

100. Az ezzel ellentétes álláspontot képviselők főként az irányelv 5. cikke (2) bekezdésének b) pontjában szereplő „alkalmaztak-e” szavak világos alkalmazását⁵⁸, és a 6. cikk (3) bekezdésében szereplő „hatásos” műszaki intézkedésekre való hivatkozást emelik ki, amelyek közül látszólag mindkettő kizárja pusztán a műszaki intézkedések alkalmazása lehetőségének a figyelembevételét.

55 — Lásd a 48/200/EK közös tanácsi állásfoglalást (HL 2000 C 344., 1. o., a tanács indokolásának 24. pontja).

56 — *Fair compensation for private copying in a converging environment*, 2006. december, összeállította: a Fujitsu, 60. és 61. o.

57 — A fenti 11. lábjegyzetben hivatkozott ítélet 40. és 42. pontja. (Az ítélet angol nyelvű változata a 40. pontban „recompense”-t ír az elszenvedett sérelem kiegyenlítésére, de ezt nem tükrözi a francia, illetve a spanyol változat, amely „contrepartie”-t, illetve „contrapartida”-t ír.)

58 — Lásd még a fenti 52. lábjegyzetet; a német változat még inkább ezt az álláspontot látszik alátámasztani.

101. Tisztában vagyok azon álláspont vonzerejével, amely szerint az a jogosult, aki a művéhez nyilvános hozzáférést biztosít, de ugyanakkor nem alkalmazza a másolás ellenőrzésére szolgáló, rendelkezésre álló eszközöket többszörözési jogának megfelelően, amely jog az irányelv rendszerében elsődleges jog, magáncélú másolás esetén elveszíti a méltányos díjazáshoz való jogát, amely csupán másodlagos jog. Ugyanakkor a Bíróságnak nem az a feladata, hogy eldöntse ezen álláspont helyességét, hanem az, hogy értelmezze az irányelv rendelkező részének szövegét.

102. Az irányelv 5. cikke (2) bekezdése b) pontjának szövege nem tesz utalást azzal kapcsolatban semmilyen szempontra, hogy a műszaki intézkedések rendelkezésre állnak-e, vagy sem: a rendelkezés kifejezetten és kizárólag azok alkalmazására vonatkozik (vagyis arra, hogy azokat alkalmazták-e, vagy sem). Ha az ilyen intézkedések alkalmazásának figyelembevétele különös kihatással van a jogosult méltányos díjazáshoz való jogára, akkor az azok alkalmazása (bármilyen okból történő) elmulasztásának figyelembevétele nem járhat ugyanilyen hatással, amennyiben az 5. cikke (2) bekezdésének b) pontjában szereplő utolsó fordulatnak egyáltalán van értelme.

103. Igaz ugyan, hogy a preambulumban vannak olyan utalások, amelyek ettől eltérő álláspontot is alátámaszthatnának. Ugyanakkor, én nem tudom a (35) preambulumbekkezdésben szereplő „alkalmazás mértéke” kifejezést úgy értelmezni, hogy az bármiféle következményt vonna maga után olyan esetben, amikor az intézkedések rendelkezésre állnak, ám azokat nem alkalmazzák. A (39) preambulumbekkezdés szól a rendelkezésre állásról. Kimondja, hogy: „A magáncélú többszörözéssel kapcsolatos kivétel, illetve korlátozás alkalmazása során a tagállamoknak kellőképpen figyelembe kell venniük a műszaki és gazdasági fejleményeket, különösen a digitális magáncélú többszörözés és a díjazási rendszerek tekintetében, amennyiben rendelkezésre állnak hatásos műszaki intézkedések”. Ugyanakkor ez szerintem még mindig messze áll attól a kijelentéstől, hogy a méltányos díjazást ki kell zárni olyankor, amikor az intézkedések rendelkezésre állnak, azonban azokat nem alkalmazzák. Nem találtam sem az irányelvben, sem a *travaux préparatoires*-ban olyan utalást, amely szerint ilyen eredmény elérésére törekedtek volna. Végezetül, nem gondolom, hogy támaszkodni lehetne egy olyan munkaanyagra, amely láthatólag sohasem jutott túl a jogszabály-tervezeti stádiumon, és amely nyilvánvalóan nem tükrözi a Bizottság Bíróság előtt kifejtett álláspontját.

104. Ugyanakkor arról sem vagyok meggyőződve, hogy az irányelv megköveteli a tagállamokban a méltányos díjazásról való rendelkezést, ha a jogosultak elmulasztották alkalmazni az engedély nélküli másolás megakadályozására vagy korlátozására szolgáló, rendelkezésükre álló eszközöket. A „méltányos díjazás[ban részesülnek], amelynek meghatározásánál figyelembe kell venni, hogy [...] alkalmaztak-e [...] műszaki intézkedést” fordulat magában foglalhatja azt a lehetőséget is, hogy a rendelkezésre álló intézkedések alkalmazásának elmulasztása esetén a méltányos díjazás nem feltétlenül jár. A (39) preambulumbekkezdés szövege szintén, vagy még inkább úgy értelmezhető, mint amely magában foglalja ezt a lehetőséget. Ráadásul megjegyzem, hogy ez utóbbi (szemben a (35) preambulumbekkezdéssel) nem tesz általános megállapítást az irányelv tartalmát illetően, hanem inkább azt mondja, hogy „a tagállamoknak kellőképpen figyelembe kell venniük [...]”. Az ilyen megfogalmazás jellemző azokra a preambulumbekkezdésekre, amelyek a tagállamok bizonyos fokú döntési szabadságára utalnak.⁵⁹ Mivel ez a kérdés alapvetően stratégiai kérdés, mégpedig olyan stratégiai kérdés, amelyet az irányelv nem határoz meg egyértelműen, ezért úgy vélem, hogy a helyes értelmezés az, hogy a 5. cikk (2) bekezdésének b) pontja lehetővé teszi a tagállamok részére azt, hogy eldöntsék, rendelkeznek-e méltányos díjazásról, és ha igen, milyen mértékben, amennyiben rendelkezésre állnak műszaki intézkedések, ám azokat a jogosultak nem alkalmazzák.

59 — Lásd a fenti 35. pontot.

5. kérdés: méltányos díjazás a másolás engedélyezése esetén

105. Amikor valamelyik tagállam méltányos díjazáshoz való jogosultság biztosításával (akár kötelező, akár opcionális jelleggel) kivételt vagy korlátozást léptet életbe a többszörözési jog alól, e jogosultság akkor is érvényes, ha a jogosultak kifejezetten vagy hallgatólagosan engedélyezték műveik többszörözését?

106. Ennek a kérdésnek szintén a díj kiszámítása szempontjából van jelentősége, azon személyek beazonosítására való hivatkozással, akik a méltányos díjazásra jogosultak. Szintén felvet egy elvi kérdést, az egyfelől a többszörözés engedélyezésére, illetve megtiltására vonatkozó alapvető jog, és az abból következő, a másolás díjazás megtárgyalásához való, illetve a jogsértés miatti reparációs jog, másfelől pedig a nemzeti jog által meghatározható kivételek és az azokhoz társuló méltányos díjazáshoz való jogosultság közötti kapcsolatot illetően.

107. A Bundesgerichtshof kiemeli, hogy a Padawan-ügyben hozott ítélet⁶⁰ hangsúlyozza a díjazás és a jogosultaknak műveik másolásával okozott sérelem közötti kapcsolatot, de azt is, hogy sérelem nem okozható a jogosultnak akkor, ha művének másolását az ő engedélyével végzik. Ugyanakkor hajlik arra a nézetre, hogy az irányelv 5. cikkének (2), illetve (3) bekezdése szerinti többszörözési jog alóli kivétel vagy korlátozás megfosztja a jogosultat a 2. cikk szerint a többszörözés engedélyezésére vagy megtiltására vonatkozó jogától, és így valamennyi engedély joghatás nélkül marad az irányelv logikája szerint.

108. Lényegében a VG Wort, Lengyelország és Németország egyetért a Bundesgerichtshof ideiglenes álláspontjával; a Bizottság hasonló nézeten van, de valamivel árnyaltabb megközelítést alkalmaz; míg a szállítók és az észrevételt benyújtó többi tagállam alapvetően úgy véli, hogy valamennyi olyan jogosult, aki az irányelv 2. cikke által biztosított jogát gyakorolva engedélyezi művének másolását (akár kifejezetten, akár hallgatólagosan, és akár visszerhesen, akár ingyenesen) elveszíti a méltányos díjazáshoz való jogosultságot, amely akkor illette volna meg, ha a (többszörözési) joga alóli kivételt vagy korlátozást az 5. cikk (2) vagy (3) bekezdésével összhangban állapították volna meg.

109. Az elvi kérdés könnyen megfogalmazható. Ha a jogosult szándéka az, hogy gyakorolja a többszörözés engedélyezésére vagy megtiltására vonatkozó jogát a nemzeti jog által meghatározott, e jog alóli kivétel hatálya alá tartozó körülmények esetén, akkor melyiknek van elsőbbsége: a többszörözési jognak vagy a kivételnek?

110. A válasz is egyszerűnek tűnik, legalábbis elvileg. Amikor valaki a jogrend által biztosított valamely jogot élvez, de e jog szintén a jogrend által meghatározott kivételek vagy korlátozások tárgya lehet, abban az esetben, ha ilyen kivételek vagy korlátozások alkalmazandók, az általuk meghatározott mértékben a jog nem gyakorolható. A gyakorolni szándékozott jognak nem lesz jogi hatása azokon a hatásokon túl, amelyet az e kivételekre vagy korlátozásokra irányadó szabályok állapítanak meg. Éppen ez a helyzet a tagállamok által az irányelv 2. cikke alapján megállapítandó többszörözési jog, és az általuk az 5. cikk (2) és (3) bekezdése alapján megállapítható kivételek és korlátozások között, már amennyiben rendelkeznek ilyenekről.

111. Ha például valamely tagállam megállapít egy egyszerű kivételt a többszörözési jog alól az iskolákban és oktatási célra készített fénymásolatok tekintetében (mivel jogosult így eljárni az irányelv 5. cikke (2) bekezdésének c) pontja értelmében) úgy, hogy közben nem rendelkezik a méltányos díjazásról, akkor a jogosultaknak ebbe nincs beleszólása. Nem tilthatják meg a fénymásolást, és bárminemű, általuk megadni szándékozott engedély felesleges és joghatás nélküli. Ez a helyzet akkor sem változhat, ha a tagállam ugyanezt a kivételt méltányos díjazás biztosítása mellett állapítja meg. Az

60 — A 11. lábjegyzetben hivatkozott ítélet 39., 40. és 45. pontja.

egyetlen különbség az, hogy a jogosultak igényt támaszthatnak az említett díjazásra, akármilyen feltételeket állapítanak is meg a nemzeti jogszabályok. A helyzet azokban az esetekben (mint például az 5. cikke (2) bekezdésének a) és b) pontja) sem lehet eltérő, amikor a tagállamnak nincs más választása, és gondoskodnia kell a méltányos díjazásról.

112. Másképpen fogalmazva, ha valamely tagállam az irányelv 5. cikkének (2) vagy (3) bekezdésével összhangban kivételt állapít meg a 2. cikk szerinti többszörözési jog alól, a jogosultak főszabály szerint nem erősíthetik meg újra e jogot, és nem vehetik semmibe a kivételt.

113. Ezt kell véleményem szerint az 5. kérdésre adandó válasz szempontjából alaphelyzetnek, vagy legalábbis kiindulási pontnak tekinteni. Ugyanakkor helyénvaló lehet e helyzetet a kifejtett egyéb érvek fényében minősíteni.

114. Először is, a Fujitsu és a Hewlett Packard úgy érvel, hogy a Bundesgerichtshof értelmezése beavatkozik az Alapjogi Charta 17. cikke által biztosított tulajdonhoz való jogba,⁶¹ mivel megakadályozza azt, hogy a jogosultak szabad felhasználási engedélyeket adjanak műveik másolására. Ugyanakkor, miközben ez az értelmezés valóban beavatkozik e jogba, e beavatkozást véleményem szerint egyértelműen a Charta 17. cikke (1) bekezdésének második mondata egyértelműen lehetővé teszi, amennyiben az „közérdekből, a törvényben meghatározott esetekben és feltételekkel”, és méltányos összegű kártalanítás mellett történik.

115. Másodszor, a szállítók és több tagállam érvel a Padawan-ügyben hozott ítélet egyes megállapításai mellett. Ezen ítélet 39. pontjában a bíróság kimondta, hogy a méltányos díjazás célja kárpótolni a szerzőket védelem alatt álló műveik *engedélyük nélkül* történő használatért; 40. pontjában megerősítette, hogy a méltányos díjazás a szerzőket amiatt ért sérelemhez kapcsolódik, hogy védelem alatt álló műveiket *engedélyük nélkül* magáncélból többszörözik; a 45. pontjában pedig azt, hogy a többszörözési jog jogosultjának sérelmet okozó személy az a személy, aki a védelem alatt álló művet *a jogosult előzetes engedélyének beszerzése nélkül* többszörözi. Következésképpen, a Bíróság úgy érvelt, hogy méltányos díjazás nem járhat olyan esetben, amikor az engedélyt megkérték és meg is kapták, akár ingyenesen, akár térítés fejében. Ezért ilyen esetben nem merülhet fel sérelem, és a szerző nem tarthat igényt (további) „méltányos” díjazásra.

116. Nem vagyok meggyőződve arról, hogy az idézett passzusokat feltétlenül a javasolt módon kellene értelmezni. Az ítélet rendelkező részének 2. pontjában a Bíróság úgy rendelkezett, hogy a méltányos díjazást a szerzőt a védelem alatt álló művet illetően *a magáncélú másolás kivételének bevezetése miatt* ért sérelem alapján kell kiszámítani. Ennek a fényében értettem az engedély hiányára való korábbi utalásokat. Engedély nem adható azért, mert a megadás vagy a megtagadás jogát megvonták a jogosulttól, és éppen e jogmegvonásra tekintettel jár a méltányos díjazás.

117. Harmadszor azonban, és még fontosabb módon, a felek felhívják a figyelmet az irányelv egyes preambulumbekendéseire. A (30) preambulumbekendés kimondja, hogy „[a]z ebben az irányelvben foglalt jogok – a vonatkozó tagállami szerzői jogi és szomszédos jogi rendelkezések sérelme nélkül – átruházhatók, átengedhetők vagy szerződésben adott felhasználási engedélyek tárgyát képezhetik”. Ami a kivételeket és korlátozásokat illeti, a (35) preambulumbekendés a következő mondatot tartalmazza: „Amennyiben a jogosultak már valamilyen formában – például egy felhasználási díj részeként – díjazásban részesültek, külön vagy további díjazás őket nem illetheti meg.” A (44) preambulumbekendés szerint a „kivételek és korlátozások nem alkalmazhatók oly módon, hogy az [...] sérelmes legyen a mű rendes felhasználására.” A (45) preambulumbekendés kimondja, hogy „[a]z 5. cikk (2), (3) és (4) bekezdésében szabályozott kivételek és korlátozások ... nem akadályozhatják olyan szerződéses viszonyok létrejöttét, amelyek célja a jogosultak számára méltányos díjazás biztosítása, feltéve hogy ezt a nemzeti jog megengedi.” A másolás megakadályozására vagy

61 — Lásd a fenti 33. lábjegyzetet.

korlátozására szolgáló műszaki intézkedések alkalmazása tekintetében az (51) preambulumbekzdés kimondja, hogy „[a] tagállamoknak elő kell segíteniük a jogosultak által önkéntesen hozott intézkedéseket, beleértve a jogosultak és más érdekelt felek közötti megállapodások megkötését és végrehajtását, annak érdekében, hogy a nemzeti jogszabályokban ezzel az irányelvvel összhangban meghatározott egyes kivételek, illetve korlátozások célkitűzései megvalósuljanak”. Végül az (52) preambulumbekzdés hozzáteszi, hogy „[a] magáncélú többszörözésre vonatkozó, az 5. cikk (2) bekezdésének b) pontja szerint alkalmazott kivétel, illetve korlátozás végrehajtása során a tagállamoknak szintén ösztönözniük kell az ilyen kivétel, illetve korlátozás célkitűzéseinek megvalósítását lehetővé tevő önkéntes intézkedések alkalmazását.”

118. Ezenfelül, az irányelv 5. cikkének (5) bekezdése előírja, hogy különösen az 5. cikk (2) és (3) bekezdésben foglalt kivételek és korlátozások kizárólag „olyan különös esetekben alkalmazhatók, amelyek nem sérelmesek a mű vagy más, védelem alatt álló teljesítmény rendes felhasználására, és indokolatlanul nem károsítják a jogosult jogos érdekeit.”⁶² A 6. cikk (4) bekezdése pedig, a másolás megakadályozására vagy korlátozására szolgáló műszaki intézkedésekkel kapcsolatban és az 5. cikk (2) bekezdése a), c), d) és e) pontjának, illetve (3) bekezdése a), b), illetve e) pontjának megfelelően szabályozott kivételek vagy korlátozások összefüggésben a jogosultak „önkéntes intézkedését – beleértve a jogosultak és más érdekelt felek közötti megállapodásokat is –” említi.

119. E preambulumbekzdések és rendelkezések fényében szükségesnek látszik az alaphelyzetet bizonyos mértékig minősíteni. Miközben nem gondolom, hogy a (30) preambulumbekzdés az irányelvnek megfelelően meghatározott kivételekre és korlátozásokra akar utalni, a jogalkotás egyértelműen valamiféle lehetőséget akart adni a szerződéses megállapodások megkötésére, e kivételekkel és korlátozásokkal párhuzamosan. Ugyanakkor ezen együttélés nincs egyértelműen meghatározva vagy akár nagy vonalakban felvázolva. Ezért véleményem szerint valamiféle mérlegelési mozgásteret biztosítani kell a tagállamoknak.

120. Ugyanakkor e mérlegelési mozgástérnek határai kell legyenek, és nekem úgy tűnik, hogy a Bizottság megközelítése a helyes, különösen arra az alapelvre figyelemmel, amelyet korábban az értékelés kiindulópontjának neveztem. E megközelítés alapvetően a következő: valamennyi megállapított kivételnek vagy korlátozásnak meg kell őriznie e jellegét. Amennyiben azokat alkalmazási körükön és annak korlátain belül alkalmazzák, akkor a jogosultak már nincsenek abban a jogi helyzetben, hogy engedélyezhessék vagy megtilthassák a harmadik személyek általi másolást, vagy hogy díjazást igényeljenek az engedély nélküli másolásért. Ahol a méltányos díjazást nem írják elő, vagy nem gondoskodnak róla, ott a továbbiakban nincs miről beszélni. Ahol viszont a méltányos díjazásról gondoskodnak (akár azért, mert az az irányelv megköveteli, akár azért, mert a tagállam emellett döntött), a jogosultak lemondhatnak a méltányos díjazás igényléséről, vagy műveiket másolás céljából elérhetővé tehetik szerződéses megállapodásokkal (például az alapár megfelelő megemelésével), amely lehetővé teszi számukra, hogy a műveiket megvásárló személyektől méltányos díjazást kapjanak a jövőbeni másolásokért.

121. Egyértelmű, hogy azok a jogosultak, akik ezen megoldások valamelyikét választják, nem tarthatnak jogot kifizetésre azon összegekből, amelyek az alapeljárás tárgyát képező díjából keletkeznek, a díjat pedig úgy kell kiszámítani, hogy az csak azoknak a jogosultaknak biztosítsa a méltányos díjazást, akik nem ezt a lehetőséget választották. Úgyszintén, akármilyen szerződéses megállapodásokat is kötnek a jogosultak és a műveiket megvásárlók, ez akkor sem korlátozhatja ez utóbbiaknak az alkalmazandó kivételekből vagy korlátozásokból eredő jogait, és nem járhat olyan fizetési kötelezettséggel, amely meghaladja az irányelv értelmében vett „méltányos díjazást”.

62 — Lásd a fenti 9. pontot.

1. kérdés: az irányelv ratione temporis (időbeli) alkalmazhatóságának jelentősége

122. Még azt kell megvizsgálni, hogy az irányelv értelmezésénél milyen mértékben kell figyelembe venni az alapeljárásbeli jogvita szempontjából releváns időszakot.

123. Az ügyiratok szerint ezen eljárások olyan eszközökre vonatkoznak, amelyeket 2001. január 1-je és 2007. december 31. között értékesítettek.

124. Az irányelvet csak 2001. június 22-én tették közzé, és ugyanaznap lépett hatályba. Következésképpen a nemzeti jog értelmezése szempontjából az irányelv nem releváns az ezen időpontot megelőzően történt események tekintetében.

125. A tagállamoknak 2002. december 22-ig kellett hatályba léptetniük az irányelvnek való megfeleléshez szükséges törvényi, rendeleti és közigazgatási rendelkezéseket. Ugyanakkor úgy tűnik, hogy Németország ezt a jogalkotási folyamatot csak 2003. szeptember 13-án fejezte be.⁶³

126. Mindenesetre, a belső jog alkalmazásakor a tagállami bíróság köteles a nemzeti jogot úgy értelmezni, hogy az irányelv eredményének eléréséhez az EUMSZ 288. cikk harmadik bekezdésének megfelelően a lehető legnagyobb mértékben figyelembe veszi a szóban forgó irányelv szövegét és célját.⁶⁴ Ez a kötelezettség azonban csak akkor lép életbe, amikor az irányelv átültetésére szolgáló határidő lejár.⁶⁵ Ezen időpontig, az irányelv hatálybalépéstől kezdve, az egyetlen követelmény az, hogy a tagállami bíróságoknak, amennyire csak lehetséges, tartózkodniuk kell az olyan jellegű értelmezéstől, amely – az átültetési határidő lejáta után – komolyan veszélyeztetheti az irányelv által kitűzött cél elérését.⁶⁶ Ezenfelül, nemcsak azokat a nemzeti rendelkezéseket kell az irányelv hatálya alá tartozónak tekinteni, amelyeknek kifejezett célja a kérdéses irányelv átültetése, hanem az irányelv hatálybalépését követően azokat a már meglévő nemzeti rendelkezéseket is, amelyek alkalmasak lehetnek arra, hogy biztosítsák a nemzeti jog összhangját az irányelvvvel.⁶⁷

127. Következésképpen, a nemzeti jog valamennyi releváns rendelkezését az irányelvnek megfelelően kell értelmezni a 2002. december 22-ét követő valamennyi időszak tekintetében. A 2001. június 22. és 2002. december 22. közötti időszak tekintetében az ilyen értelmezés nem kötelező, amennyiben az nem veszélyezteti komolyan a kitűzött cél későbbi elérését, habár az EU-jognak nincs olyan általános elve vagy rendelkezése, amely tiltaná a nemzeti bíróságok számára azt, hogy a nemzeti jogukat az irányelvnek megfelelően értelmezzék már az átültetési határidő lejáta előtt is.

128. Ez többek között azt jelenti, hogy amikor valamely tagállam kivételt vagy korlátozást állapít meg a többszöröségi jog alól az irányelv 5. cikke (2) bekezdésének a) és/vagy b) pontja alapján, akkor köteles biztosítani azt, hogy a jogosultak a 2002. december 22-ét követő releváns események vonatkozásában méltányos díjazásban részesüljenek, azt megelőzően azonban – főszabály szerint – nem feltétlenül.

129. Az irányelv azonban – annak 10. cikkének (2) bekezdése értelmében – nem érinti az ezen időpont előtt „végzett cselekményeket” és szerzett jogokat. Ez olyan különös szabály, amely látszólag kizárja a nemzeti jog irányelvnek megfelelő értelmezését, ha ezen értelmezés a 2002. december 22. előtt „végzett cselekményeket” érintene.

63 — Lásd a fenti 18. lábjegyzetet.

64 — Lásd, aktuális példaként, a C-97/11. sz. Amia-ügyben hozott ítélet 28. pontját.

65 — Lásd a C-212/04. sz., Adeneler és társai ügyben hozott ítélet (EBHT 2006., I-6057. o.) 113–115. pontját.

66 — Lásd a 66. lábjegyzetben hivatkozott Adeneler és társai ügyben hozott ítélet 123. pontját és a C-261/07. és C-299/07. sz., VTB-VAB és Galatea egyesített ügyekben hozott ítéletének (EBHT 2009., I-2949. o.) 39. pontját.

67 — Lásd a 69. lábjegyzetben hivatkozott VTB-VAB és Galatea egyesített ügyekben hozott ítélet 35. pontját.

130. Nem teljesen egyértelmű, hogy mit jelent a „végzett cselekmények” olyankor, amikor a méltányos díjazást olyan díjjal érik el, amelyet a többszörözésre szolgáló eszközök értékesítésére vetnek ki, és nem magára a másolatkészítésre. A 2001. június 22. és 2002. december 22. között értékesített eszközök java ez utóbbi időpontot követően is alkalmas lehetett másolatok készítésére, és azokat ezen utóbbi időpontot követően is használhatták e célra.⁶⁸

131. A tárgyaláson a Bizottság felhívta a Bíróság figyelmét az irányelv megalkotásának történetére.

132. Az irányelv 9. cikkének (2)–(4) bekezdése annak mind az eredeti, mind a módosított javaslatában a következőképpen szerepelt (sem a Gazdasági és Szociális Bizottság, sem a Parlament nem tett észrevételt a kérdéses rendelkezésekkel kapcsolatban):

„(2) Jelen irányelv alkalmazása nem érinti az [irányelv átültetésére szolgáló határidő] előtt végzett hasznosítási cselekményeket.

(3) Jelen irányelv nem érinti az annak hatálybalépése előtt kötött megállapodásokat vagy szerzett jogokat.

(4) A (3) bekezdés sérelme nélkül, a művek és egyéb szerzői jogi tartalmak felhasználására vonatkozó azon szerződések, amelyek az átültetési határidő napján hatályosak, az ezen irányelv hatálybalépésétől számított öt év elteltével tartoznak annak hatálya alá, amennyiben ezen időpontig nem szűnnek meg.”

133. Az eredeti javaslatához fűzött magyarázó megjegyzésekben a következők szerepeltek:

„2. A (2) bekezdés azt az általános elvet tükrözi, amely biztosítja, hogy az irányelvnek ne legyen visszaható hatálya, és azt ne lehessen azokra a művek és más szerzői jogi tartalmak hasznosításának cselekményeire alkalmazni, amelyek az irányelv végrehajtására szolgáló határidő napja előtt történtek. [...]

3. A (3) és (4) bekezdés egy másik általános elvet állít fel, amelynek értelmében az irányelv elfogadása előtt kötött megállapodásokat és szerzett jogokat, amennyiben azokról a feleknek tudomása lehetett, az irányelv nem érinti, kizárva ezzel az irányelv alkalmazási köréből egyes »régiszerződések«. [...]

134. A végül elfogadott megfogalmazás a Tanács 2000. szeptember 28-i közös állásfoglalását tükrözi, amely kimondta, hogy: „[a] 10. cikkben a Tanács a Bizottság módosító javaslatának 9. cikk (3) bekezdését óhajtotta a (2) bekezdéssel egybedolgozni, és törölni a (3) bekezdés egy részét, valamint a (4) bekezdés egészét, mivel úgy vélte, hogy a szerződések értelmezésével kapcsolatos kérdéseket inkább a nemzeti jogokra kellene hagyni.”⁶⁹

135. Így tehát világosnak tűnik, hogy a jogalkotó szándéka a 10. cikk (2) bekezdésében az volt, hogy az irányelv ne vonatkozzon a 2002. december 22. előtt végzett hasznosítási – vagyis, a jelen ügy szempontjából a többszörözési – cselekményekre.

136. Ezenfelül figyelembe kell venni azt a tényt, hogy Németország a díjazást a több éven át történő többszörözésre alkalmas eszközök értékesítésére kivetett díj révén biztosítja, azt a tényt, hogy e rendszert már az irányelv hatálybalépése előtt is működtette, és a Bíróság azon ítélkezési gyakorlatát, amely az átültetési időszak folyamán kizárja az olyan értelmezést, amely az irányelv átültetési

68 — Több észrevétel megjegyzi, hogy a nyomtatók és a személyi számítógépek várható élettartama átlagosan 3–4 év. Ugyanezen megfontolás (habár nem feltétlenül ugyanezen átlagos élettartamokkal számolva) vonatkozna az audio- vagy audiovizuális tartalmak többszörözéséért járó méltányos díjazást szolgáló, üres hordozókra kivetett díjakra is, amikor a díjat a rögzítőeszközök értékesítésénél szedik be, még mielőtt a többszörözésre sor kerül.

69 — Az indokolás 51. pontja.

határidejének lejárta után komolyan veszélyeztetheti a kitűzött cél elérését. Ezért szerintem a leglogikusabb értelmezés az, ha az irányelvet annak 2001. június 22-i hatálybalépésétől kezdve úgy kell figyelembe venni a méltányos díjazást előíró nemzeti jogszabályok értelmezésekor, hogy biztosítsák azt, hogy 2002. december 22-től végzett többszörözési cselekmények tekintetében a díjazásról való gondoskodás célja ne kerüljön komoly veszélybe amiatt, hogy ez utóbbi időpontot megelőzően díjat vetnek ki az eszközértékesítésre a méltányos díjazás biztosítására; az irányelv azonban nem érinti a 2002. december 22. előtt végzett többszörözési cselekményeket.

Véggkövetkeztetések

137. A fenti megfontolások egészére való tekintettel véleményem szerint a Bíróságnak a Bundesgerichtshof által feltett kérdéseket a következőképpen kellene megválaszolnia:

- Az információs társadalomban a szerzői és szomszédos jogok egyes vonatkozásainak összehangolásáról szóló, 2001. május 22-i 2001/29/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv 5. cikke (2) bekezdésének a) pontjában szereplő, „papíron vagy hasonló hordozón történő, valamely fotómechanikai vagy ehhez hasonló hatású eljárással végzett többszörözés” fordulatot úgy kell értelmezni, hogy az kizárólag az olyan analóg eredeti művek többszörözésére vonatkozik, amelyeknek a képét optikai eszközökkel rögzítik. E többszörözések kiterjednek az olyan eljárással történő többszörözésekre is, amelyek közbeni szakaszként a digitális képnek számítógépen vagy memóriaeszközön történő tárolását is magukban foglalják, amennyiben az eljárás egészét egyetlen személy végzi, és/vagy azt egyetlen műveletként végzik.
- Amikor valamely tagállam a 2001/29 irányelv 5. cikkének (2) vagy (3) bekezdése alapján az ugyanezen irányelv 2. cikke szerinti többszörözési jog alóli kivételt vagy korlátozást állapított meg, és az e kivétel vagy korlátozás szerinti analóg másolás utáni méltányos díjazást az ilyen másolatok készítésére alkalmas eszközökre kivetett díj révén biztosítja, annak a nemzeti bíróságnak kell megvizsgálnia azt, hogy a díjat miként számítják ki, és e számítás hogyan alkalmazható az eszközök láncolatára, amely arra szeretne választ kapni, hogy a díj összhangban van-e az egyenlő bánásmód elvével olyan esetekben, amikor a másolatokat egymással összekötött eszközök láncolatával készítik. Neki kell megvizsgálnia azt, hogy a díj alkalmazása az ilyen eszközök láncolatára vagy a láncolaton belüli egyes eszközökre megfelelő egyensúlyt teremt-e a jogosultak és a felhasználók jogai és érdekei között. Különösen azt kell megvizsgálnia, hogy nincs-e indokolatlan hátrányos megkülönböztetés az eszközök (ideértve az összehasonlítható funkciókkal rendelkező egyéb eszközöket is) importőrei és forgalmazói között, valamint a különféle eszközök azon vásárlói között, akik végső soron a díjat viselik.
- A 2001/29 irányelv 5. cikke (2) bekezdésének b) pontja lehetővé teszi a tagállamok számára, hogy megválasszák azt, hogy előírják-e méltányos díjazást, és ha igen, akkor milyen mértékben, olyankor, amikor a jogosultak számára rendelkezésre állnak műszaki intézkedések, de azokat nem alkalmazzák.
- Amikor a 2001/29 irányelv 5. cikke (2) vagy (3) bekezdése alapján valamely tagállam az ugyanezen irányelv 2. cikkében szerinti többszörözési jog alól kivételt vagy korlátozást állapított meg, az érintett jogosultak nem gyakorolhatnak ellenőrzést műveik másolása felett engedély megadásával vagy megtagadásával. Amikor ilyen körülmények között rendelkeznek méltányos díjazásról, a tagállamok ugyanakkor lehetővé tehetik a jogosultak számára azt, hogy lemondjanak méltányos díjazás iránti igényükről, vagy hogy műveiket olyan szerződéses megállapodások alapján tegyék elérhetővé, amelyek alapján a jövőbeni másolások után méltányos díjazást kapnak. Ez utóbbi két eset bármelyike esetén a jogosult méltányos díjazáshoz való jogát kimerültnek kell tekinteni, és azt nem kell figyelembe venni a méltányos díjazás általános rendszerét finanszírozásának kiszámításánál.

- A 2001/29 irányelvet annak 2001. június 22-i hatálybalépésétől kezdve úgy kell figyelembe venni a méltányos díjazást előíró nemzeti jogszabályok értelmezésekor, hogy biztosítsák azt, hogy 2002. december 22-től végzett többszörözési cselekmények tekintetében a díjazásról való gondoskodás célja ne kerüljön komoly veszélybe amiatt, hogy ez utóbbi időpontot megelőzően díjat vetnek ki az eszközértékesítésre a méltányos díjazás biztosítására; az irányelv azonban nem érinti a 2002. december 22. előtt végzett többszörözési cselekményeket.